KOMISJONI OTSUS (EL) 2019/422,

20. september 2018,

riigiabi SA 36112 (2016/C) (ex 2015/NN) kohta, mida Itaalia andis Napoli sadamavaldajale ja äriühingule Cantieri del Mediterraneo S.p.A.

(teatavaks tehtud numbri C(2018) 6037 all)

(Ainult itaaliakeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 108 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

olles kooskõlas eespool nimetatud artiklitega kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi ([1]) ja võttes neid märkusi arvesse,

ning arvestades järgmist:

1. MENETLUS

(1) Komisjon küsis 2006. aasta märtsis Itaalia ametiasutustelt teavet võimaliku toetuse kohta, mida riik on andnud äriühingule Cantieri del Mediterraneo S.p.A. (edaspidi „äriühing CAMED“) seoses kavandatavate töödega Napoli sadamas asuvas kuivdokis (kuivdokk nr 3). Pärast seda, kui Itaalia ametiasutused esitasid 3. aprillil 2006. aastal vastuse, ei astunud komisjon Itaalia märkuste põhjal samme ega uurinud küsimust põhjalikumalt ning komisjoni talitused sulgesid toimiku asutusesiseselt, sest leiti, et toetus ei hõlma riigiabi. Itaalia ei ole asjaomastest meetmetest komisjoni kunagi ametlikult teavitanud.

(2) 21. jaanuaril 2013. aastal väljendas Napoli sadamas tegutsev laevaremondiettevõtja muret seoses rahastamisega, mida avaliku sektori asutused pakkusid Itaalias kolmele investeerimisprojektile, mis ajavahemikul 2006–2014 viidi väidetavalt läbi nende kolme kuivdoki (*bacini di carenaggio*) renoveerimiseks, mida äriühing CAMED käitas kontsessioonilepingu alusel. Juhtum registreeriti numbri all SA.36112 (2013/CP) – Väidetav abi äriühingule Cantieri del Mediterraneo. Kaebuse esitaja edastas 27. juunil 2013. aastal komisjonile lisateabe.

(3) Tema väiteid silmas pidades küsis komisjon 28. veebruarist 2013 kuni 12. juunini 2013 Itaalia ametiasutustelt teavet.

(4) Komisjoni talitused edastasid 21. oktoobril 2013. aastal kaebuse esitajale oma esialgsed järeldused seoses väidetava riigiabiga äriühingule CAMED ning andsid kaebuse esitajale teada, et tol ajal olemas oleva teabe põhjal tundus, et väidetavad meetmed ei kujuta endast riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, sest eelis äriühingule CAMED paistis puuduvat. Komisjoni talitused selgitasid, et selles etapis puudusid märgid selle kohta, et tegevusabi oleks antud majandustegevuses osaleja tasandil, sest tundus, et äriühingut CAMED ei vabastatud kuludest, mida tal muidu oleks tulnud oma igapäevase juhtimise või tavategevuse käigus kanda.

(5) 19. novembrist 2013 kuni 10. veebruarini 2015 edastas kaebuse esitaja lisateavet. Eelkõige väljendas ta muret, et meetmed kujutasid endast ebaseaduslikku investeeringuteks ettenähtud abi Napoli sadamavaldajale ja ebaseaduslikku tegevusabi äriühingule CAMED. Komisjoni talitused küsisid Itaalia ametiasutustelt lisateavet 17. juunil 2014, 14. novembril 2014 ja 12. märtsil 2015 ning Itaalia ametiasutused vastasid neile järelepärimistele 1. augustil 2014, 3. septembril 2014, 29. septembril 2014, 11. veebruaril 2015 ja 10. juunil 2015. Kuna olemasolevast teabest ilmnes, et rahastamine riiklikest vahenditest oli juba toimunud, andsid komisjoni talitused 4. juunil 2015. aastal Itaaliale teada, et meetmed registreeritakse ebaseadusliku abina (2015/NN) – Investeeringuteks ettenähtud abi Napoli sadamavaldajale ja äriühingule Cantieri del Mediterraneo S.p.A ning et kohaldatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999 ([2]) III peatükis sätestatud menetluskorda.

([1]) ELT C 369, 7.10.2016, lk 78.

([2]) Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1). Nimetatud määrus on asendatud nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrusega (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT L 248, 24.9.2015, lk 9).

(6) Komisjoni talituste esindajad kohtusid 21. septembril 2015. aastal Itaalia ametiasutuste esindajatega ning komisjon küsis 7. oktoobril 2015. aastal lisateavet ja Itaalia ametiasutused vastasid 9. novembril 2015. aastal. 11. novembril 2015. aastal kohtusid komisjoni talituste esindajad kaebuse esitajaga.

(7) Komisjon andis 28. juuni 2016. aasta kirjaga Itaalia ametiasutustele teada, et on otsustanud kõnealuse abi suhtes algatada ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud menetluse.

(8) Komisjoni otsus menetluse algatamise kohta (edaspidi „menetluse algatamise otsus“) avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* ([3]) 7. oktoobril 2016. Komisjon kutsus huvitatud isikuid üles esitama märkusi abi/meetmete kohta.

(9) Komisjonile esitasid märkused kaks huvitatud isikut: äriühing CAMED ja kaebuse esitaja. Komisjon edastas need märkused Itaalia ametiasutustele ja neile anti võimalus vastata; Itaalia ametiasutuste märkused esitati 12. jaanuari 2017. aasta kirjaga.

(10) Komisjon edastas Itaalia ametiasutustele lisaküsimused 9. novembril 2017 ja 16. novembril 2017 ning Itaalia ametiasutused vastasid neile 24. novembril 2017.

2. **ABI ÜKSIKASJALIK KIRJELDUS**

2.1. **Taust ja abisaajad**

(11) Napoli sadam asub Campania maakonnas ja seda haldab Napoli sadamavaldaja (PAN).

(12) Napoli sadamas on kolm riigile kuuluvat kuivdokki (kuivdokid nr 1, 2 ja 3) ning kaks kahele erasektori äriühingule kuuluvat ujuvdokki (dokid nr 5 ja 6).

(13) Kuivdokke nr 1, 2 ja 3 kasutab laevaremonditeenuste osutamiseks äriühing CAMED ning põhimõtteliselt mis tahes muu laevaremondiettevõtja kooskõlas 2002. aastal vastu võetud ja hiljem muudetud määrusega Napoli sadama laevaparandusdokkide käitamise kohta ([4]) (edaspidi „2002. aasta määrus“) ([5]). Itaalia ametiasutuste sõnul peavad kõik Napoli sadama kuivdokid olema kasutamiseks kättesaadavad kõigile huvitatud kasutajatele (nt teistele laevaremondiettevõtjatele) teatavate varem kindlaksmääratud ja objektiivsete eeskirjade alusel.

(14) Itaalia ametiasutused selgitasid, et kui Fincantieri Grupp – tol ajal üks suurimaid ettevõtjaid laevaehitusvaldkonnas – otsustas eelmise sajandi lõpus Napoli sadamast lahkuda, olid dokid väga kehvas seisus. Sel ajal oli äriühing CAMED ([6]) Napoli sadamas sadamaparandusettevõtja aastatel 1909–2008 kehtinud maaga seotud kontsessioonilepingu alusel. Itaalia ametiasutuste sõnul nõustus äriühing CAMED investeerima piirkonda tingimusel, et Napoli sadamavaldaja teeb mitu kuivdokkidega nr 1, 2 ja 3 seotud struktuuriinvesteeringut. Pärast seda, kui äriühing CAMED esitas Napoli sadamavaldajale 1999. aastal taotluse, nõustus sadamavaldaja tegema töid kuivdoki nr 3 ajakohastamiseks ja kasutuskõlblikuks muutmiseks (edaspidi „2001. aasta kokkulepe“) ([7]).

(15) 2001. aastal küsis äriühing CAMED Napoli sadamavaldajalt luba teha dokkides mitmeid töid ja soovis, et vastutasuks pikendataks kehtivat maaga seotud kontsessioonilepingut (*concessione demaniale*) 40 aastaks. Pärast äriühingu CAMED taotlust alustas Napoli sadamavaldaja Itaalia õigusaktide kohast haldusmenetlust maaga seotud kontsessioonilepingu sõlmimiseks ([8]). Napoli sadamavaldaja avaldas 20 päevaks (18. jaanuarist 2002 kuni 6. veebruarini 2002) kohaliku omavalitsuse registris ja oma registris maaga seotud kontsessioonilepingu taotluse ja äriplaani äriühingult CAMED. Teatises kutsuti huvitatud isikuid esitama oma tähelepanekuid või alternatiivseid ettepanekuid. Menetluse kohaselt teeb vastuväidete või kaebuste korral kontsessioonilepingu sõlmimise otsuse pädev minister.

(16) Kuna pärast äriühingu CAMED taotluse avaldamist ei esitatud Napoli sadamavaldajale ühtegi tähelepanekut, sõlmis ta äriühinguga CAMED 29. juulil 2004. aastal maaga seotud kontsessioonilepingu (*atto di concessione demaniale*) nr 125 (edaspidi „2004. aasta kontsessioonileping“) kolme kuivdoki käitamiseks ja kasutamiseks, kusjuures kehtestati kohustus teha need kuivdokid kättesaadavaks kõigile huvitatud kasutajatele (nt teistele

([3]) Vt joonealune märkus nr 1.
([4]) *Regolamento per l'esercizio dei bacini di carenaggio*, http://porto.napoli.it/wp-content/uploads/2015/05/RegolamentoBacini.pdf.
([5]) Määrust muudeti viimati 2012. aastal, http://porto.napoli.it/wp-content/uploads/2015/06/Ordinanza_N.6_03-04-2012.pdf.
([6]) Itaalia ametiasutused selgitasid, et äriühingu struktuuri ja nime on mitmel korral muudetud. Selguse huvides kasutatakse otsuses äriühingule viidates nime „CAMED“ isegi juhul, kui äriühing kandis teistsugust nime (Bacini Napoletani S.p.A.).
([7]) Napoli sadamavaldaja ja äriühingu Bacini Napoletani S.p.A. (st äriühingu CAMED) vaheline 12. juuni 2001. aasta kokkulepe (*Convenzione*). 2001. aasta kokkuleppe kohaselt on äriühing CAMED käitanud kuivdokki nr 3 vähemalt aastast 1959.
([8]) Mereseadustiku (*Codice navale*) artikkel 36 ja mereseadustiku rakendusmääruse (*Regolamento per l' esecuzione del codice della navigazione marittima*) artikkel 18.

laevaremondiettevõtjatele) kooskõlas 2002. aasta määrusega. Äriühing CAMED nõustus lõpetama eelmise 1909. aastast jõus olnud kontsessioonilepingu. 2004. aasta kontsessioonilepingu kohaselt on äriühingul CAMED õigus alates 28. juulist 2003 käitada ja kasutada kuivdokke taotletud 40 aasta asemel 30 aastat, kusjuures äriühing peab selle eest tasuma iga-aastast maakasutustasu, mis arvutatakse kindlaksmääratud seaduslike näitajate (eurot/m²) põhjal ja mida kohandatakse igal aastal inflatsioonist lähtuvalt kooskõlas ministri 15. novembri 1995. aasta määrusega. Ajavahemikul 2004–2017 tasutud maakasutustasu on esitatud tabelis 1.

Tabel 1

Kontsessioonitasud

(eurodes)

Aasta	Aastane kontsessioonitasu
2004	124 117
2005	103 300
2006	139 900
2007	147 800
2008	146 341
2009	154 392
2010	149 148
2011	153 321
2012	159 071
2013	143 671
2014	142 178
2015	132 664
2016	133 658
2017	133 257

(17) 2004. aasta kontsessioonilepingu artikli 1 kohaselt võimaldab kontsessioonilepingu kestus äriühingul CAMED amortiseerida eelmised investeeringud ja viia ellu uue investeeringute programmi väärtusega 24 miljonit eurot (47 662 miljonit Itaalia liiri) ([9]). 2004. aasta kontsessioonilepingu kohaselt andis äriühing CAMED ka 275 000 euro suuruse tagatise (*cauzione*) seoses kontsessioonilepinguga ette nähtud kohustustega.

(18) 2004. aasta kontsessioonilepingu artikli 3 kohaselt kohustus ka Napoli sadamavaldaja tegema 2006. aastaks struktuuriga seotud tööd äriühingule CAMED eraldatud piirkonnas, täpsemalt: i) kohandama dokkide nr 1 ja 2 pumbajaama; ii) ehitama uued sertifikaatidega kessoonid (*barche-porte*) dokkidele nr 1, 2 ja 3; iii) uuesti rajama doki nr 2 seinad (*paramenti*) ja põhja (*platea*); iv) uuendama doki nr 2 kaisid (*banchine*) ja seinu ning kai nr 33b.

(19) Pärast menetluse algatamise otsuse tegemist selgitasid Itaalia ametiasutused, et äriühing CAMED tegi kuni 2016. aastani kooskõlas 2004. aasta kontsessioonilepinguga investeeringuid summas 24 610 420 eurot ja lisainvesteeringuid summas 17 931 075 eurot.

2.2. **Kaebuse esitaja väide riigiabi olemasolu kohta**

(20) Esimest korda teavet esitades väitis kaebuse esitaja, et äriühing CAMED sai abi mõlemal tasandil: i) ettevõtjana (st kuivdokkide haldajana), sest vähendati infrastruktuuri renoveerimise kulusid (tegevusabi), ning ii) infrastruktuuri kasutajana (nt laevaremondiettevõtjana), sest infrastruktuuri, mis peaks olema põhimõtteliselt kättesaadav kõigile juriidilisest isikust lõppkasutajatele mittediskrimineerival viisil, kasutas tegelikult ainult äriühing CAMED. Kaebus sisaldas ka väiteid kartellide kohta, kuid need väited ei ole käesoleva otsuse seisukohast asjakohased ja nendega seoses on kaebuse esitajale adresseeritud teine, 24. juulil 2014. aastal vastu võetud otsus.

([9]) 2004. aasta kontsessioonilepingus täpsustatud investeeringute suurus on tõepoolest 24 miljonit eurot, mitte aga 24 000 eurot, nagu oli väidetud menetluse algatamise otsuses.

(21) Kaebuse esitaja sõnul tulenes äriühingule CAMED võimaldatud eelis järgmiste tööde tegemisest (edaspidi „sekkumised“).

(1) Sekkumine nr 1: doki nr 3 mõne osa struktuuriline renoveerimine (abi suurus: 12 928 537 eurot).

(2) Sekkumine nr 2: dokkide nr 1 ja 2 pumbajaama kohandamine, dokiga nr 2 külgnevate kai seinade uuendamine (abi suurus: 23 170 000 eurot).

(3) Sekkumine nr 3: doki nr 3 sisekai parandamine ja tugevdamine (*Molo Cesario Console*) (abi suurus: 13 000 000 eurot).

(22) Kaebuse esitaja laiendas kaebuse ulatust 19. novembril 2013. aastal esitatud teabega, väites, et sekkumistega anti abi Napoli sadamavaldajale kooskõlas komisjoni kohtupraktikaga ([10]). Kaebuse esitaja sõnul eksisteeris abi ka kontsessionääri (äriühing CAMED) tasandil, sest kontsessioonilepingut ei sõlmitud avaliku, avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva hanke kaudu. Lisaks rõhutas kaebuse esitaja, et puuduvad mis tahes tõendid, mis võimaldaksid järeldada, et äriühingu CAMED tasutud maakasutustasu võiks välistada mis tahes eelise olemasolu. Kaebuse esitaja sõnul ei võimalda siseriiklikes õigusaktides maakasutustasude määramiseks ette nähtud metoodika (vt põhjendus 16) arvesse võtta infrastruktuuri suurenenud väärtust pärast võimalikke sekkumisi, sest nimetatud tasu koosneb eurodes ruutmeetri kohta kindlaks määratud summast.

(23) Kaebuse esitaja edastas 1. oktoobril 2015. aastal ka kuivdokkides tehtavaid töid käsitlevate Napoli sadamavaldaja otsuste nimekirja (otsused nr 308/2015, nr 181/2015, nr 233/2015, nr 277/2015, nr 279/2015, nr 281/2015, nr 293/2015, nr 302/2015) kui tõendi ooteaja kohustuse rikkumise kohta.

2.3. **Itaalia ametiasutuste märkused väidetavate riigiabimeetmete, investeerimisprojekti rahastamise ja õigusliku aluse kohta**

(24) Enne menetluse algatamise otsuse vastuvõtmist selgitasid Itaalia ametiasutused, et 2006. aastal on lõpetatud vaid osa kuivdoki nr 3 renoveerimistöödest ning seda tehti pärast riigihankemenetluse läbiviimist (sekkumine nr 1), samas kui sekkumistega nr 2 ja 3 ette nähtud töid ei oldud tolleks ajaks lõpetatud. 2001. aasta kokkuleppes ja 2004. aasta kontsessioonilepingus äriühinguga CAMED kokku lepitud kogu projektist oli tegelikult täiel määral ellu viidud vaid üks osa.

(25) Itaalia ametiasutuste sõnul oli Napoli sadamavaldajale juba antud seaduslik rahastamise saamise õigus 1998. aastal seaduse nr 413/1998 artikliga 9, milles on sätestatud, et transpordi- ja laevandusministeerium (edaspidi „ministeerium“) võtab sadamavaldajate taotluste alusel vastu sadamatesse investeerimise programmi ([11]). Ilmneb, et investeerimisprogramm võeti vastu ministri kahe määrusega ja seda muudeti hiljem. Esimeses, 27. oktoobri 1999. aasta määruses ([12]) (edaspidi „ministri 27. oktoobri 1999. aasta määrus“) loetletakse 20 riiklikku rahastamist saavat sadamat ning teise määrusega ([13]) (edaspidi „ministri 2. mai 2001. aasta määrus“) laiendatakse seda nimekirja 25 sadamani. Nende kahe määruse alusel on sadamavaldajatel õigus saada laenu või taotleda muid finantstehinguid kogusummas 100 miljardit Itaalia liiri (umbes 51 miljonit eurot). Ministeerium maksaks igal aastal otse tagasi finantseerimisasutustele ([14]). Itaalia ametiasutuste sõnul tehti seega Napoli sadamavaldajale nende meetmete võimaldamise otsus 1998. aastal seadusega nr 413/1998.

(26) Pärast menetluse algatamise otsuse tegemist esitasid Itaalia ametiasutused lisaselgitused Itaalia riigi ja Napoli sadamavaldaja tehtud investeeringute summade kohta.

Sekkumine nr 1

(27) Itaalia ametiasutused märkisid, et sekkumisega nr 1 seotud töid alustati 21. oktoobril 2002. aastal ja need lõpetati 24. jaanuaril 2006. aastal. Käesoleva otsuse vastuvõtmise hetkeks on kantud kulude suurus 12 859 854,50 eurot.

([10]) Kaebuse esitaja osutas muu hulgas komisjoni 19. detsembri 2012. aasta otsusele seoses riigiabi juhtumiga nr SA.34940 (N/2012) – Itaalia – *Porto di Augusta* (ELT C 77, 15.3.2013, lk 1).

([11]) „*Per la realizzazione di opere infrastrutturali di amplimento, ammodernamento e riqualificazione dei porti, il Ministero dei trasporti e della navigazione adotta un programma sulla base delle richieste delle autorità portuali o, laddove non istituite, delle autorità marittime, sentite le regioni interessate*.“

([12]) „Decreto 27 ottobre 1999 Adozione del programma di opere infrastrutturali di ampliamento, ammodernamento e riqualificazione dei porti. (GU Serie Generale n.10 del 14–01-2000)“.

([13]) „Decreto 2 maggio 2001 Ripartizione delle risorse di cui all'art. 9 della legge n. 413 del 1998, rifinanziate dall'art. 54, comma 1, della legge n. 488 del 1999 e dall'art. 144, comma 1, della legge n. 388 del 2000 per la realizzazione di opere infrastrutturali di ampliamento, l'ammodernamento e riqualificazione dei porti. (GU Serie Generale n.199 del 28–08-2001).“

([14]) Lisarahastamine nähti hiljem ette seaduse nr 488/1999 artikli 54 lõikega 1, seaduse nr 388/2000 artikli 144 lõikega 1 ja seaduse nr 166/2002 artikliga 36.

Sekkumine nr 2

(28) Sekkumist nr 2 on ministeerium kaasrahastanud 14 971 621,41 euro ulatuses. Ministeerium ei ole aga maksnud 5 498 378,59 eurot, mille osaliselt annab ettemaksena Napoli sadamavaldaja ja mille seejärel peaks hüvitama ministeerium rahalise toetusena.

(29) Seoses sekkumisega nr 2 kasutas Napoli sadamavaldaja omavahendeid summas 2 700 000 eurot (22. märtsi 2016. aasta otsus nr 89/2016) ja summas 5 830 000 eurot (31. mai 2017. aasta otsus nr 175/2017).

(30) Sekkumisega nr 2 seotud töid alustati 5. novembril 2012. aastal ja neid töid ei ole veel lõpetatud. Käesoleva otsuse vastuvõtmise hetkeks oli kantud kulude suurus 11 192 515,79 eurot. Selle sekkumise kogukulu on prognooside kohaselt 29 000 000 eurot.

Sekkumine nr 3

(31) Sekkumist nr 3 rahastatakse osaliselt Napoli sadamavaldaja omavahenditest (5 091 000 eurot; ette nähtud 24. detsembri 2014. aasta otsusega nr 356/2014).

(32) 2017. aasta detsembriks ei oldud sekkumisega nr 3 seotud töid veel alustatud (töid puudutav leping sõlmiti 19. juulil 2017) ning kantud kulude suurus oli 6 880,50 eurot. Selle sekkumise kogukulu on prognooside kohaselt 15 900 000 eurot.

(33) Investeerimisprojekti (st kõigi kolme sekkumise) kogukulu on 57 759 874,50 eurot, mis jaotati tabelis 2 näidatu kohaselt kolme ossa.

Tabel 2

Kavandatud riiklikud investeeringud

Sekkumine	Summad	Makstud?	Maksekuupäev	Kavandatud investeeringukulu
1. Doki nr 3 mõne osa struktuuriline renoveerimine	9 760 629,57	Jah	8.1.2003 21.12.2004 14.7.2005 26.10.2005 12.12.2011	12 859 854,50
	3 099 224,93	Jah	31.12.2002 26.4.2004 19.4.2005 6.10.2005 24.4.2006	
2. Dokkide nr 1 ja 2 pumbajaama kohandamine, dokiga nr 2 külgnevate kai seinade uuendamine	8 300 000,00	Jah	4.8.2006 27.12.2006 29.12.2006	29 000 000,00
	6 671 621,41	Jah	1.9.2011 22.3.2013 17.12.2014	
	2 700 000,00 (Napoli sadamavaldaja omaosalus)	Jah	23.3.2016	
	5 498 378,59 (Napoli sadamavaldaja tasub ettemaksena, mille hüvitab Itaalia riik)	Ei	Ei ole asjakohane	
	5 830 000,00 (Napoli sadamavaldaja omaosalus)	Jah	31.5.2017	

Sekkumine	Summad	Makstud?	Maksekuupäev	Kavandatud investeeringukulu
3. Doki nr 3 sisekai parandamine ja tugevdamine	10 809 000,00	Jah	18.11.2014	15 900 000
	5 091 000,00 (Napoli sadamavaldaja omaosalus)	Jah	24.12.2014	
Rahastamine Napoli sadamavaldaja poolt kokku				13 621 000,00
Rahastamine Itaalia riigi poolt kokku				**44 138 854,50**
Kokku				**57 759 854,50**

(34) Eeltoodut silmas pidades ulatus Itaalia riigi poolt juba võimaldatud või sellele projektile lubatud rahastamine 44 138 854,50 euroni. Rahastamine toimus peamiselt finantseerimisasutustele Napoli sadamavaldaja võetud laenude otsehüvitamisena ministeeriumi poolt ning samuti otsemaksetena Napoli sadamavaldajale Itaalia riigi eelarvest. Itaalia ametiasutused selgitasid, et ülejäänud summa, nimelt 13 621 000 eurot (millest 2 700 000 eurot ja 5 830 000 eurot oli mõeldud sekkumise nr 2 ning 5 091 000 eurot sekkumise nr 3 jaoks) nägi Napoli sadamavaldaja ette omavahenditest, mis olid kogunenud tema majandustegevuse käigus sadama haldamise raames.

2.4. **Menetluse algatamise põhjuste kirjeldus**

(35) Komisjon võttis 28. juunil 2016. aastal vastu otsuse algatada ametlik uurimine seoses eespool nimetatud meetmetega, et käsitleda kahtlusi, kas need meetmed kujutavad endast riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses ning kas need meetmed on kooskõlas siseturuga.

2.4.1. *Kahtlused seoses abi olemasoluga Napoli sadamavaldajale*

(36) Menetluse algatamise otsuses oli komisjon algul seisukohal, et meetmed kujutavad endast riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, sest Napoli sadamavaldaja sai riigi ressursse, et uuendada oma laevaremondirajatisi, mida ta kasutab oma äritegevuseks. Napoli sadamavaldaja – kui omaniku, st Itaalia riigi nimel majandusetegevusega tegelev üksus – võib klassifitseerida ettevõtjaks. Seetõttu tundub see vahendite andmine kujutavat endast riigi ressursside võimaldamist ja on omistatav riigile.

(37) Lisaks, menetluse algatamise otsuse kohaselt tundub riigi rahastamine andvat valikulise majandusliku eelise Napoli sadamavaldajale. Komisjon väljendas kahtlust, kas Napoli sadamavaldaja peab täitma avaliku teenindamise kohustusi, mis on sõnaselgelt määratletud ja mis vastavad neljale kumulatiivsele Altmarki kriteeriumile. Napoli sadamavaldaja osutatud teenusel (st laevaremondirajatiste väljarentimine tasu eest) ei ole mingeid konkreetseid tunnusjooni võrreldes muu majandustegevusega. Komisjon kahtles järgnevas: i) kas Napoli sadamavaldaja peab tegelikult täitma avaliku teenindamise kohustusi ja kas need kohustused on sõnaselgelt määratletud; ii) kas hüvitise arvutamise aluseks olevad näitajad on varem kindlaks määratud objektiivsel ja läbipaistval viisil; iii) kas hüvitis ei ületa määra, mis on vajalik avaliku teenindamise kohustuste täitmisel tekkinud kulude katmiseks, võttes arvesse asjakohast tulu ja mõistlikku kasumit nende kohustuste täitmise eest; iv) kas käitaja on valitud riigihankemenetluse raames või kas avaliku teenindamise kohustuste täitmise kulud on piiratud tavapärase äriühingu kuludega (kusjuures äriühing peab olema korralikult juhitud ja piisavate transpordivahenditega, et olla võimeline täitma vajalikke avaliku teenindamise kohustusi).

(38) Algul leidis komisjon, et investeerimisprojekt võimaldab Napoli sadamavaldajal jätkata majandustegevust kuivdokkide väljarentimise vallas, mille puhul on tegemist konkurentsile ja kaubandusele liidu tasandil avatud sektoriga, ning et meede moonutab konkurentsi ja mõjutab Euroopa Liidu siseturgu.

(39) Menetluse algatamise otsuses leidis komisjon, et meetmete liigitamisega riigiabiks ei rikutaks ELi toimimise lepingu artiklit 345, millega on kehtestatud neutraalsuse põhimõte avalik-õiguslike ja eraõiguslike üksuste vahel. Komisjon märkis algul, et meetmete liigitamine riigiabiks ei paista diskrimineerivat avalik-õiguslikke omanikke, sest sama valdkonna eraõiguslikud omanikud peaksid samuti koostama enne äriplaani ja investeeriksid üksnes juhul, kui projekt oleks äriplaani alusel kasumlik. Kui see ei ole nii, oleks nii avalik-õiguslikel kui ka eraõiguslikel omanikel võimalus saada siseturuga kokkusobivat abi, kui on täidetud kõik kohaldatavates laevaehitussektorit käsitlevates riigiabieeskirjades ette nähtud tingimused.

(40) Lisaks oli komisjon menetluse algatamise otsuses algul seisukohal, et asjaomaseid meetmeid ei saa liigitada olemasolevaks abiks määruse (EL) 2015/1589 (edaspidi „menetlusmäärus“) artikli 1 punkti b tähenduses, sest riigi toetust laevaehitus- ja laevaremondirajatistele peeti riigiabiks juba enne kohtuotsust asjas Leipzig Halle.

2.4.2. *Kahtlused seoses abi olemasoluga äriühingule CAMED*

(41) Äriühingule CAMED võimaliku abi olemasolu kaaludes märkis komisjon menetluse algatamise otsuses, et riigi toetus Napoli sadamavaldajale vabastas ta osaliselt investeeringukuludest, mida mis tahes muu turul tegutsev eraõiguslik laevaremondirajatiste omanik oleks pidanud kandma täies ulatuses, ning et see võimaldas tal küsida äriühingult CAMED väiksemat tasu.

(42) Asjaomased meetmed on omistatavad riigile (st need on võimaldanud Napoli sadamavaldaja, kes on osa riigi haldusstruktuurist isegi juhul, kui asjaomane üksus on õiguslikult sõltumatu muudest riigi ametiasutustest). Lisaks leidis komisjon menetluse algatamise otsuses, et kui Napoli sadamavaldaja andis kuivdokid äriühingule CAMED potentsiaalselt alla turuhinna, võis Napoli sadamavaldaja loobuda riigi ressurssidest.

(43) Kuna puudus hange ning maakasutustasu, mida äriühing CAMED maksab Napoli sadamavaldajale, arvutati kindlaksmääratud seaduslike näitajate alusel, oli komisjon algul seisukohal, et Napoli sadamavaldaja ja äriühingu CAMED vahelised lepingulised suhted võivad anda võrreldes turutingimustega võimaliku majandusliku eelise äriühingule CAMED, sest renoveeritud kuivdokid võidi anda äriühingule alla turuhinna. Lisaks, isegi kui võiks nõustuda sellega, et äriühing CAMED tegi mõned investeeringud vastutasuks sekkumiste eest, puudusid märgid selle kohta, et äriühingu CAMED poolt Napoli sadamavaldaja heaks tehtud investeeringute väärtus – koos maakasutustasuga – vastaks Napoli sadamavaldaja poolt äriühingu CAMED heaks tehtud sekkumiste väärtusele. Seega kutsus komisjon Itaalia ametiasutusi ja kolmandaid isikuid esitama oma märkusi esialgsete järelduste kohta.

(44) Menetluse algatamise otsuses väljendas komisjon kahtlust, kas äriühingu CAMED heaks võetud meetmete puhul on kumulatiivselt täidetud neli Altmarki kriteeriumi.

(45) Samuti märkis komisjon, et meetmed moonutavad konkurentsi ja mõjutavad Euroopa Liidu siseturgu.

2.4.3. *Kahtlused seoses abi kokkusobivusega*

(46) Mis puudutab siseturuga kokkusobivust, siis leidis komisjon algul, et kuivdokid ei ole transpordiinfrastruktuur, vaid laevatehaste tootmisrajatised, sest neid dokke kasutatakse laevaehituseks või laevaremondiks, mitte aga transpordiks. Seetõttu ei saanud abi hinnata otseselt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel kui transpordiinfrastruktuuriga seotud ja investeeringuteks ettenähtud abi.

2.4.3.1. Napoli sadamavaldajale antud abi kokkusobivus

(47) Komisjon väljendas kahtlust, kas Napoli sadamavaldajale antud abi on kokkusobiv siseturuga üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitleva 2011. aasta raamistiku alusel ja laevaehitussektori suhtes kohaldatavate riigiabi eeskirjade alusel, mida kohaldati iga meetme võimaldamise ajal. Menetluse algatamise otsuses oli komisjon algul seisukohal, et meetmeid võimaldati põhimõtteliselt siis, kui iga investeering lisati investeeringute programmi sadamavaldajate taotluse alusel. Komisjon leidis, et selles küsimuses oli teave puudulik, ning kutsus Itaalia ametiasutusi esitama iga meetme/sekkumise kohta asjakohased meetme võimaldamise kuupäevad.

(48) Sellest olenemata väljendas komisjon kahtlust, kas asjaomased meetmed on täielikult kokkusobivad siseturuga, sest abi osakaal tundus ületavat laevaehitusrajatistega seotud ja investeeringuteks ettenähtud regionaalabi maksimaalse lubatava osakaalu (sellele on viidatud järjestikustes raamistikes), ning seda olenemata iga meetme võimaldamise täpsest kuupäevast ja lähtuvalt järgmistest siseturuga kokkusobivust käsitlevatest õiguslikest alustest, mida võidakse kohaldada laevaehitusega seotud abi suhtes:

— nõukogu määrus (EÜ) nr 1540/98 ([15]);

([15]) Nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrus (EÜ) nr 1540/98, millega kehtestatakse uued eeskirjad laevaehitusele antava toetuse kohta ning mis jõustus 1. jaanuaril 1999 ja kehtis kuni 31. detsembrini 2003 (EÜT L 202, 18.7.1998, lk 1).

— laevaehitusele antavat riigiabi käsitlev 2004. aasta raamistik, mida algul kohaldati 1. jaanuarist 2004 kuni 31. detsembrini 2006 ning mida hiljem pikendati kahel korral kuni 31. detsembrini 2008 ja 31. detsembrini 2011 ([16]);

— laevaehitusele antava riigiabi 2011. aasta raamistik, ([17]) mida kohaldati pärast 31. detsembrit 2011 antud teavitamata abi suhtes. Selle raamistiku kohaldamist on pikendatud kuni 30. juunini 2014 ([18]);

— regionaalabi suunised aastateks 2014–2020 alates 1. juulist 2014 ([19]).

(49) Kuna Itaalia ametiasutused ei esitanud teavet, mida oli vaja meetmete võimaldamise täpse kuupäeva kindlaksmääramiseks, ei saanud komisjon täiel määral hinnata kokkusobivust siseturuga, sest ei olnud võimalik määrata korrektset õiguslikku alust. Menetluse algatamise otsuses märkis komisjon, et ei saa välistada, et vähemalt osa meetmetest võiks tunnistada siseturuga kokkusobivaks asjakohaste riigiabieeskirjade alusel, ning kutsus Itaalia ametiasutusi esitama iga meetme kohta siseturuga kokkusobivust käsitleva analüüsi.

2.4.3.2. Äriühingule CAMED antud abi kokkusobivus

(50) Komisjon väljendas kahtlust, kas meetmed on kokkusobivad siseturuga üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitleva 2011. aasta raamistiku alusel, pidades silmas äriühingule CAMED väidetavalt antud abi.

(51) Kuid kuna komisjon ei saanud täielikult välistada, et vähemalt osa Napoli sadamavaldajale võimaldatud meetmed võiks tunnistada siseturuga kokkusobivaks asjakohaste riigiabi eeskirjade alusel, mida kohaldati laevaehitussektoris meetmete võimaldamise ajal, ei välistatud, et selline hindamine võiks mõjutada ka äriühingule CAMED antud abi siseturuga kokkusobivuse hindamist. Komisjon kutsus Itaalia ametiasutusi esitama iga meetme kohta siseturuga kokkusobivust käsitleva analüüsi (seoses äriühinguga CAMED), tuginedes kohaldatavatele õigusaktidele olenevalt iga meetme võimaldamise kuupäevast.

3. ITAALIA AMETIASUTUSTE MÄRKUSED

3.1. **Märkused menetluse algatamise otsuse kohta**

(52) Itaalia ametiasutuste arvates rikutakse liidu õiguse algallikaid ning selliseid üldiseid põhimõtteid nagu hea valitsemistava, õiguskindlus, õiguspärased ootused ja tõhus kohtulik kaitse. Itaalia ametiasutused väidavad, et komisjoni mis tahes otsus tühistaks tegelikult eelneva, 2006. tehtud komisjoni otsuse juhtumi menetlemine lõpetada ([20]).

(53) Lisaks väidavad Itaalia ametiasutused, et menetluse lõpetamine mõistliku aja jooksul on liidu õiguse üldpõhimõte, ([21]) mis takistab komisjonil pikendada omal äranägemisel selle uurimise esialgset etappi, mis algatati väidetavalt teatamata jäetud abi käsitleva kaebuse alusel, välja arvatud juhul, kui see meede oli ebaseaduslik ([22]). Itaalia ametiasutuste sõnul ei ole see nii käesoleva menetluse puhul.

(54) Itaalia ametiasutused viitavad menetlusmääruse artikli 16 lõikele 1, mille kohaselt ei nõua komisjon abi tagastamist, kui see on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega.

3.1.1. *Märkused seoses abi olemasoluga Napoli sadamavaldajale*

(55) Seoses abi olemasoluga Napoli sadamavaldajale selgitasid Itaalia ametiasutused, et sadamavaldajad ei ole äriühingud, vaid mittemajanduslikud avalik-õiguslikud üksused (*enti pubblici non economici*), kes juhinduvad oma tegevuses avalikust õigusest (nt seadusest nr 84/1994, mis on sadamate tegevust reguleeriv Itaalia raamseadus) ([23]). Riiklikel sadamavaldajatel on halduslik, organisatsiooniline, regulatiivne, eelarvealane ja finantssõltumatus. Itaalia riik andis sadamavaldajatele institutsionaalse volituse oma nimel ja vaid avalikes huvides hallata, reguleerida ja kontrollida Itaalia sadamaid. Seega ei kasuta sadamavaldajad riigile kuuluvaid varasid ärieesmärgil, vaid pelgalt haldavad neid neile antud institutsionaalse volituse täitmisel.

([16]) ELT C 317, 30.12.2003, lk 11. Vt ka komisjoni teatis laevaehituse riigiabi raamistiku pikendamise kohta (ELT C 260, 28.10.2006, lk 7) ja komisjoni teatis laevaehituse riigiabi raamistiku kehtivusaja pikendamise kohta (ELT C 173, 8.7.2008, lk 3).
([17]) ELT C 364, 14.12.2011, lk 9.
([18]) Vt komisjoni teatis laevaehituse riigiabi raamistiku kohaldamise pikendamise kohta (ELT C 357, 6.12.2013, lk 1).
([19]) ELT C 209, 23.7.2013, lk 1.
([20]) Vt otsus kohtuasjas C-222/92: SFEI (ECLI:EU:C:1994:396).
([21]) Vt otsus kohtuasjas T-156/94: Aristrain *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:1999:53).
([22]) Vt otsus kohtuasjas C-362/09 P: Athinaïki Techniki *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:2010:783).
([23]) Vt *Legge 28 gennaio 1994, n. 84: Riordino della legislazione in materia portuale, Gazzetta Ufficiale n.28 del 4–2-1994 - Supplemento Ordinario n. 21.*

(56) Itaalia ametiasutused väidavad, et sadamavaldajad ei paku kaupu ega teenuseid mis tahes turul ning seega ei tegele majandustegevusega. Seaduse nr 84/1994 artikli 6 kohaselt ei saa sadamavaldajad tegeleda sadamaga seotud tegevustega otseselt ega kaudselt ([24]). Lisaks on Itaalia sadamate haldamine ja vastutus selles valdkonnas antud seadusega sadamavaldajale. Seega on Itaalia ametiasutused seisukohal, et Itaalia sadamate haldamise institutsionaalset volitust täites ei toimi sadamavaldajad konkurentsile avatud turul, sest: i) seda tegevust ei tohi teha ükski teine isik ning ii) sadamavaldajatel on keelatud majandustegevus konkurentsile avatud valdkonnas.

(57) Itaalia ametiasutuste sõnul ei ole maakasutustasu (*canone demaniale*) hüvitis majandustegevuse eest, vaid pigem tasu avalikult kasutatava vara eraõigusliku valdamise eest. Tasu kogumine riigi nimel jääb sadamavaldajatele antud institutsionaalse volituse raamesse.

(58) Itaalia ametiasutuste sõnul võiks tegevust pidada majandustegevuseks vaid juhul, kui kogutaks ärilisi tasusid, mille üle sadamavaldajad võiksid otsustada sõltumatult ja mis arvutatakse turuväärtusest lähtuvalt ([25]). Kõnealusel juhul on tasu kindlaks määratud ministri määrusega nr 595/1995, tuginedes kindlaksmääratud näitajatele, mis on seotud kontsessioonilepingu objektiks oleva vara asukohaga. Tasusid kohaldavad kõik Itaalia sadamavaldajad kõigi kontsessioonilepingute puhul, olenemata sellest, kuidas kontsessionäär kavatseb asjaomast piirkonda kasutada, või olenemata mis tahes potentsiaalsest kasumist või kahjumist. Tasu on seega osa riigile kuuluval maal – mitte ainult laevaehitusvaldkonnas – tegutsevate üksuste suhtes kohaldatavast üldisest maksukoormusest. Lisaks märgivad Itaalia ametiasutused, et tasu ei ole võimalik määrata turuväärtusest lähtuvalt, sest puudub riigi varade omamise ja/või haldamise turg.

(59) Lisaks selgitavad Itaalia ametiasutused, et meetmed ei olnud valikulised, sest Napoli sadama kuivdokkides tehtav töö on vaid üks paljudest investeeringutest, mida Itaalia riik tegi talle kuuluvatesse varadesse ja mis ei ole seotud vaid sadamatega. Itaalia riik rahastab väga paljude avalikkusele kuuluvate varade konkreetset hooldamist ning nende varade hulka kuuluvad (laevaliiklusseadustiku ja tsiviilseadustiku alusel) ka Itaalia sadamad, sealhulgas kuivdokid.

(60) Peale selle on seaduse nr 413/1998 alusel eraldatud (ning seaduste nr 388/2000 ja nr 166/2002 alusel refinantseeritud) riiklik rahastamine sadamate laiendamiseks, ajakohastamiseks ja renoveerimiseks olnud kättesaadav kõigile Itaalia sadamavaldajatele ([26]). Otsus konkreetsel viisil hooldada kuivdokke nr 1, 2 ja 3 ei kujuta endast *ad hoc* investeerimisotsust, vaid sisemist rahaliste vahendite ülekandmist avalik-õiguslikele asutustele kooskõlas riikliku õigussüsteemiga, mille kohaselt kuuluvad sadamad riigile ja riik vastutab nende haldamise eest. Itaalia ametiasutused väidavad, et komisjon ei saa vaidlustada ELi toimimise lepingu artikli 107 alusel meetmeid, mis ei ole valikulised, vaid üldist laadi, ning mis väljendavad konkreetse liikmesriigi majandus- ja tööstuspoliitika valikuid.

(61) Seoses Napoli sadamavaldajale võimaliku majanduseelise andmisega leiavad Itaalia ametiasutused, et seaduste nr 84/1994 ja nr 112/1998 kohaselt ([27]) kannab konkreetsete renoveerimistöödega seotud kulud omanik, st Itaalia riik, mitte infrastruktuuri haldaja. Seega ei leevenda konkreetsete hoolduskulude riiklik rahastamine mingil viisil sadamavaldaja koormust ega anna talle ka mingit eelist.

(62) Peale selle väidavad Itaalia ametiasutused, et Napoli sadamavaldaja ei ole saanud majanduslikku eelist, sest meetmed on vajalikud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks, st kuivdokkide haldamiseks (seadusega nr 84/1994 sadamavaldajale kehtestatud volituse ja keeldude piires). Itaalia ametiasutuste sõnul on seda kõigi Itaalia sadamavaldajate tegevust sõnaselgelt kirjeldatud siseriiklikus õiguses kui tegevust, mis kuulub üldist majandushuvi pakkuvate teenuste alla. Sellepärast ei anta meetmetega Napoli sadamavaldajale võrreldes teiste Itaalia sadamavaldajatega mis tahes valikulist eelist.

([24]) Nimetatud seaduse kohaselt on Itaalia sadamavaldajate peamised ülesanded järgmised: a) sadamas tehtavate äriliste ja tööstuslike tegevustega seotud programmitöö ning nende tegevuste koordineerimine ja edendamine; b) vaba juurdepääsu tagamine infrastruktuurile ja asukohtadele; c) selliste sadamaga seotud tegevuste usaldamine kolmandate isikute hoolde, mille eesmärk on pakkuda tasu eest üldhuviteenuseid sadamakasutajatele, ja kontroll selliste sadamaga seotud tegevuste üle.

([25]) Itaalia ametiasutused viitavad otsusele kohtuasjas T-128/98: Aéroports de Paris *vs*. komisjon (ECLI:EU:T:2000:290). Itaalia ametiasutuste sõnul on tasu äriliseks liigitamise ja tegevuse majandustegevuseks liigitamise jaoks vajalik ja mõõdapääsmatu eeltingimuse see, et infrastruktuuri haldaja saaks vabalt kindlaks määrata võimalikelt kasutajatelt küsitava tasu suuruse.

([26]) Itaalia ametiasutuste sõnul on Itaalia sadamate renoveerimise riikliku raamistiku raames seaduse nr 413/1998 vastuvõtmisega riigi ametiasutustele eraldatud rahalised vahendid infrastruktuuriga seotud tööde tegemiseks eesmärgiga laiendada, ajakohastada ja renoveerida sadamad ning antud sadamavaldajatele õigus investeerida sadamates tehtavates infrastruktuuriga seotud töödesse kokku umbes 50 miljonit eurot aastas.

([27]) Seaduse nr 84/1994 artikli 5 ja määruse nr 112/1998 artikli 104 kohaselt lasub majanduslik vastutus avalikult kasutatava ja vaid riigile kuuluva infrastruktuuriga seotud konkreetsete restruktureerimistööde eest vaid Itaalia riigil.

(63) Itaalia ametiasutused osutavad ELi toimimise lepingu protokollile nr 26, millega antakse siseriiklikele ametiasutustele seoses üldist majandushuvi pakkuvate teenustega lai kaalutlusõigus, ning leiavad, et komisjoni roll piirdub ilmsete vigade olemasolu kontrollimisega. Itaalia ametiasutuste sõnul ei hõlma üldist majandushuvi pakkuv tegevus tasu eest infrastruktuuri rentimist ega infrastruktuuri otsest kasutamist Napoli sadamavaldaja poolt laevaehitustegevuse eesmärgil. Üldist majandushuvi pakkuv teenus kujutab endast Itaalia sadamavaldajatele seadusega nr 84/1994 kehtestatud kohustust hallata kuivdokke Itaalia riigi nimel ning eelkõige kohustust hooldada seda riigile kuuluvat vara ja hoolitseda selle vara hooldamise eest avalikust huvist lähtuvalt.

(64) Kuivdokkide nr 1, 2 ja 3 parandamiseks antud riikliku rahastamisega ei antud Napoli sadamavaldajale mis tahes eelist, sest selline rahastamine kujutas endast pelgalt ressursside kandmist avalikus sektoris riigi poolt sadamavaldajatele määratud konkreetsete ülesannete täitmiseks, või siis teise variandi puhul nende kulude hüvitamist, mida Napoli sadamavaldaja kandis kõigile Itaalia sadamavaldajatele seadusega nr 84/1994 kehtestatud kohustuste täitmisel.

(65) Renoveerimistöödega seoses selgitasid Itaalia ametiasutused, et riikliku rahastamisega ei minda kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik Napoli sadamavaldaja kantud kulude tagasimaksmiseks. Töödega seotud lepingud sõlmiti riigihankemenetluse tulemusel (selle tulemusel kulud vähenesid võrreldes esialgsete prognoosidega). Lisaks on äriühing CAMED teinud Napoli sadamavaldaja tehtud investeeringutele lisaks märkimisväärseid investeeringuid enam kui 40 miljoni euro ulatuses.

(66) Seoses institutsionaalse ülesandega, milleks on sadamate haldamine riigi nimel, märkisid Itaalia ametiasutused ka seda, et kooskõlas laevaliiklusseadustiku artiklitega 28 ja 29 ning tsiviilseadustiku artiklitega 822 ja 823 ei saa seda ülesannet anda teistele üksustele peale sadamavaldajate ning ammugi mitte ei saa seda teha hankemenetluse kaudu. Vastupidi, asjaomaste riigile kuuluvate varadega seotud kontsessioonileping sõlmiti äriühinguga CAMED siseriikliku õiguse kohaselt ([28]) konkurentsi austaval ja mittediskrimineerival viisil ning kooskõlas liidu aluspõhimõtetega.

(67) Samuti väidavad Itaalia ametiasutused, et meetmetega ei moonutatud konkurentsi ega mõjutatud liikmesriikidevahelist kaubandust. Itaalia sadamasektor ei ole liberaliseeritud ning seega ei tegutse Itaalia sadamavaldajad konkurentsile avatud sektoris. Itaalia ametiasutuste sõnul eksis komisjon menetluse algatamise otsuses, kui ta liigitas tegevuse pigem väljarentimiseks, mitte aga riigi varadega seotud kontsessioonilepingu sõlmimiseks. Vastupidi vara rentivale rentnikule peab kontsessionäär lähtuma avalikust huvist ja võimaldama avalikust õigusest lähtuvalt sadamavaldajal oma tegevust kontrollida.

(68) Lisaks väidavad Itaalia ametiasutused, et komisjon jättis arvesse võtmata liikmesriikidevahelised erinevused sadamate haldamisel. Kuna liidu tasandil ühtne lähenemisviis puudub, otsustas Itaalia variandi kasuks, kus sadamasektori haldamine jääb riigi pädevusse. Kuna sadamasektor ei ole Itaalias liberaliseeritud ja sadamavaldajad ei tegutse konkurentsile avatud sektoris, siis seega ei moonutatud Itaalia ametiasutuste sõnul meetmetega konkurentsi ega mõjutatud liikmesriikidevahelist kaubandust ELi asutamise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

(69) Itaalia ametiasutused usuvad, et kui meetmed liigitataks riigiabiks, rikutaks sellega ELi toimimise lepingu artiklit 345, millega on kehtestatud neutraalsuse põhimõte avalik-õiguslike ja eraõiguslike üksuste vahel. Eraõiguslik omanik võib oma varasse investeerida nii palju, kui soovib, samas kui riigi investeeringud tema infrastruktuuri kujutaksid endast alati riigiabi. Itaalia ametiasutused ei nõustu komisjoni esialgse järeldusega, et eraõiguslikud omanikud teeksid tavaliselt vaid kasumlikke investeeringuid (näiteks võib tuua kuvandi parandamise eesmärgil tehtava investeeringu).

(70) Lisaks väidavad Itaalia ametiasutused, et ELi toimimise lepingu artikli 345 kohaselt ei saa liidu õigusega sundida liikmesriikidele peale mis tahes erastamist ega nõuda nende varade müüki, mille liikmesriik otsustas jätta riigi omandisse, ning seda eriti juhul, kui puuduvad ühtsed meetmed sektori liberaliseerimiseks. Mis tahes teistsuguse tõlgendusega rikutaks võrdse kohtlemise üldpõhimõtet, mille kohaselt on ebaseaduslik käsitleda samal viisil asjaolusid, mis on ilmselgelt erinevad.

(71) Peale selle ei tohi komisjon takistada liikmesriikidel selliste varade haldamist. Isiku õigus hoida oma vara kasutuskõlblik ja tagada selle tõrgeteta töö on omandiõiguse alustala, mida kaitseb nüüd ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta, st esmase õiguse allikas, mis on siduv ka liidu institutsioonidele.

([28]) Kontsessioonileping sõlmiti mereseadustiku (*Codice navale*) artikli 36 ja mereseadustiku rakendusmääruse (*Regolamento per l' esecuzione del codice della navigazione marittima*) artikli 18 kohaselt.

(72) Seoses meetmete liigitamisega olemasolevaks abiks märgivad Itaalia ametiasutused, et komisjon märkis 2013. aastal kaebuse esitajale saadetud esialgsetes järeldustes, et asjaomased kuivdokid on osa riigile kuuluvast merevaldkonna varast. Itaalia ametiasutused märgivad, et kohtuasjas Leipzig Halle tehtud otsuses leidis komisjon ise, et infrastruktuuri tehtud investeering – sealhulgas sadamate valdkonnas – kujutab endast tegevust, mis jääb ELi toimimise lepingu artikli 107 kohaldamisalast välja. Ajal, mil tehti Napoli sadama kuivdokkidega nr 1, 2 ja 3 seotud töid käsitlevad otsused (st enne 2001. aastat), ei kujutanud infrastruktuuriga seotud riigi toetus endast tavaliselt riigiabi, vaid pigem oli tegemist üldiste meetmetega, mis tulenesid riigi suveräänsusest majanduspoliitika ning maaplaneerimise ja -kasutamise valdkonnas.

(73) Lisaks viitavad Itaalia ametiasutused riigiabi mõistet puudutavale teatisele, ([29]) milles on sätestatud, et enne kohtuasjas Aéroports de Paris tehtud otsust võisid riigi ametiasutused seaduspäraselt arvata, et enne nimetatud kohtuotsust võimaldatud ja infrastruktuuriga seotud riiklik rahastamine ei kujuta endast riigiabi ning et seetõttu ei pidanud sellistest meetmetest ka komisjoni teavitama. Sellepärast leiavad Itaalia ametiasutused, et nende meetmete seaduslikkust ei saa õiguskindluse ja õiguspäraste ootuste põhimõtteid silmas pidades seada kahtluse alla riigiabi eeskirjadest lähtuvalt ([30]).

(74) Seoses menetluse algatamise otsuses esitatud komisjoni esialgse järeldusega, mille kohaselt riigi toetust laevaehitus- ja laevaremondirajatistele on alati käsitatud riigiabina (seda isegi enne kohtuasjas Leipzig Halle tehtud otsust), esitasid Itaalia ametiasutused järgmised tähelepanekud. Itaalia ametiasutuste sõnul viitab komisjon menetluse algatamise otsuses ekslikult komisjoni otsusele nr 94/374/EÜ ([31]). Itaalia ametiasutused väidavad, et nimetatud otsuse kohaselt võivad riiklikud toetusmeetmed, mis on mõeldud kuivdoki laevaremondirajatiste abistamiseks, kuuluda ELi toimimise lepingu artikli 107 kohaldamisalasse. Seega oli otsus seotud rajatistega, st individuaalsetele kontsessionääridele kuuluvate sadama tekiehitistega (liikuvate ehitistega, kraanadega jne), mitte aga riigile kuuluva sadama infrastruktuuriga. Otsuses on sõnaselgelt sätestatud, et i) Itaalia sadamat haldavale üksusele võimaldatud riiklik rahastamine on seotud piirkondliku infrastruktuuri haldamisega ega kujuta seega endast riigiabi ning ii) meetmeid, millega soovitakse rahastada riigiorgani loodavaid infrastruktuure, ei saa käsitada riigiabina ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, ning sellega leiab kinnitust, et kuni kohtuasjas Leipzig Halle tehtud otsuseni käsitas komisjon ise investeerimist infrastruktuuri – sealhulgas sadamavaldkonnas – ELi toimimise lepingu artikli 107 kohaldamisalasse mittekuuluva tegevusena.

(75) Itaalia kordab veel kord väidet, et Itaalia sadamavaldajad ei tegutse konkurentsile avatud turul. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kujutab liberaliseerimata turgudel rakendatud abi endast olemasolevat abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobimatuks sellest hetkest edasi ning mida ei pea tagasi maksma.

3.1.2. *Märkused seoses abi olemasoluga äriühingule CAMED*

(76) Seoses väidetava abiga äriühingule CAMED selgitasid Itaalia ametiasutused, et Itaalia õigusaktide kohaselt kuuluvad kuivdokkide renoveerimisega seotud erakorralised tööd omaniku (st riigi) ja mitte infrastruktuuri käitaja vastutusalasse. Nagu ka rendilepingute puhul, vastutab tavapäraste tööde eest käitaja, samas kui omanik peab tagama, et infrastruktuur oleks kõlblik kasutamiseks kontsessioonilepinguga käitajale lubatud eesmärgil lepingu kogu kestuse jooksul. Kontsessioonilepingu lõppedes jääb infrastruktuur riigi omandisse. Itaalia ametiasutuste sõnul ei ole see nii mitte ainult äriühinguga CAMED 2004. aastal sõlmitud kontsessioonilepingu puhul, vaid kõigi kontsessioonilepingute puhul, millega antakse kasutada ja käitada riigi vara ([32]).

(77) Seega väidavad Itaalia ametiasutused, et meetmed on üldist horisontaalset laadi, sest riikliku mudeli järgi, mille kohaselt Itaalia seadusandja on korraldanud sadamasektori tegevuse, on iga Itaalia sadamavaldaja (mitte ainult Napoli sadamavaldaja) alati saanud ja saab ka edaspidi riiklikke rahalisi vahendeid, mis on ette nähtud riigile kuuluva vara infrastruktuuriga seotud tööde rahastamiseks. Sellest järeldub, et kõik äriühingud (mitte ainult

([29]) Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1).

([30]) Itaalia ametiasutused märgivad, et kohtuasjas Aéroports de Paris tehtud otsuses kirjeldati majandustegevusena lennujaamade haldamist, mitte aga infrastruktuuri ehitamist. Seega on vaja vähemalt viidata kohtuasjas Leipzig Halle tehtud otsusele. Itaalia ametiasutused on jätkuvalt selle vastu, et kohaldada nimetatud kohtuotsust sadamasektori suhtes, sest valitseb väga suur risk, et selle kohaldamisega hakkaks kogu liikmesriikide majandus- ja tööstuspoliitika, mis on seotud sadamasektoriga, kuuluma riigiabi eeskirjade kohaldamisalasse ning see mõjutaks liidu ja liikmesriikide suhtelisi vastutusvaldkondi liikmesriikidele kahjulikul viisil.

([31]) Komisjoni 2. veebruari 1994. aasta otsus 94/374/EÜ, mis käsitleb Sitsiilia piirkondlikku seadust nr 23/1991 tööstusharule antava erakorralise abi kohta, ja Sitsiilia piirkondliku seaduse nr 8/1991 artiklit 5 eelkõige äriühingu Sitas rahastamise kohta (EÜT L 170, 5.7.1994, lk 36).

([32]) Itaalia ametiasutused on toonud ka näiteid samalaadsete olukordade kohta, kus teised Napoli sadamas tegutsevad kontsessionäärid on allkirjastanud samalaadsed lepingud, mille kohaselt on infrastruktuuri eri osadega seotud töid rahastanud sadamavaldaja. Konkreetsemalt viitavad Itaalia ametiasutused kontsessioonilepingule, mille sadamavaldaja on allkirjastanud käesolevas asjas kaebuse esitajaga laevaehitusega tegelemiseks Napoli sadamas ning mille kohaselt kuuluvad (tavapärased) hooldustööd kontsessionääri vastutusalasse ja sadamavaldaja on nõustunud rahastama uue doki ehitust (mis kujutab endast spetsiifilist tööd).

äriühing CAMED), kes tegutsevad sadamapiirkonnas kõigis Itaalia sadamates (mitte ainult Napoli sadamas) ja kõigis majandusvaldkondades (mitte ainult laevaehitussektoris), on justkui saanud n-ö abi, mis on identne väidetavalt äriühingule CAMED antud abiga. Itaalia ametiasutused väidavad, et kõik majandustegevuses osalejad, kellega on sõlmitud riigi varaga seotud kontsessioonileping: i) osalesid avatud ja konkurentsi austavas menetluses; ii) on saanud kasutada piirkondi, varasid ja infrastruktuuri, mis on ehitatud ja mida on parandatud riiklikke rahalisi vahendeid kasutades, ning iii) on maksnud maakasutustasu siseriikliku õiguse kohaselt. Sellepärast ei ole äriühing CAMED saanud mis tahes valikulist eelist võrreldes teiste äriühingutega, kes on võrreldavas faktilises ja õiguslikus olukorras (näiteks võrreldes laevaehitajate, terminalikäitajate, laevandusettevõtjatega jne) ([33]). Lisaks peab äriühing CAMED 2002. aasta määruse alusel tagama teistele majandustegevuses osalejatele juurdepääsu riigile kuuluvale infrastruktuurile võrdsetel tingimustel ning läbipaistvate ja mittediskrimineerivate prioriteetsuskriteeriumide alusel vastavalt avaldatud tariifidele, mis Itaalia ametiasutuste arvates kinnitab taas seda, et meetmed ei ole valikulised.

(78) Maakasutustasu, mida äriühing CAMED maksab riigi vara kasutamise eest, on kindlaks määratud kooskõlas siseriikliku õigusega ning eelkõige ministri määrusega nr 595/1995. Samuti puudus Napoli sadamavaldajal võimalus küsida äriühingult CAMED väiksemat tasu, sest tegemist ei ole poolte vahel läbi räägitava turuhindadest sõltuva ärilise tasuga. Maakasutustasud määrati kindlaks objektiivsel viisil ja need on ühesugused kõigi samalaadse tegevusega seotud maa kontsessioonilepingute puhul merendusvaldkonnas; seega määrati need kindlaks mittevalikulisel viisil. Sellepärast ei vähendatud meetme võimaldamisega Napoli sadamavaldaja kantavaid kulusid ega võimaldatud tal küsida äriühingult CAMED väiksemaid tasusid.

(79) Peale selle leiavad Itaalia ametiasutused, et kontsessioonilepingu kehtivuse ajal ei pea riigile kuuluvat vara kontsessioonilepingu alusel kasutav kontsessionäär investeerima sellist summat, mis koos makstava tasuga oleks võrdne riigi kui vara ainuomaniku poolt tehtavateks spetsiifilisteks hooldustöödeks kuluva mis tahes konkreetse summaga. Kontsessionääril puudub vara ajutise kasutamise eest kohustus kanda finantskoormust, mida omanik kannaks selle vara kasutuskõlblikuna hoidmiseks, suurendades nii vara väärtust.

(80) Lisaks väidavad Itaalia ametiasutused, et menetluse algatamise otsuses ei võeta arvesse asjaolu, et kuigi see ei olnud vajalik, on äriühing CAMED teinud Napoli sadamavaldaja investeeringute täiendamiseks märkimisväärseid investeeringuid enam kui 40 miljoni euro ulatuses.

(81) Itaalia ametiasutused leiavad, et investeerimisprojektiga ei saanud äriühing CAMED mis tahes eelist, sest 2004. aasta kontsessioonileping sõlmiti äriühinguga CAMED avatud ja avaliku menetluse tulemusel (vt põhjendus 15) ning äriühingul CAMED on õigus käitada infrastruktuuri, mis peab olema piisavalt heas korras kokkulepitud kasutamiseks. Lisaks ei kohaldata Itaalia ametiasutuste arvates kontsessioonilepingute sõlmimist käsitlevat Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/23/EL ([34]) sadamavaldkonna kontsessioonilepingutega seotud hangete suhtes. Sellepärast ei olnud Napoli sadamavaldaja kohustatud avaldama pakkumiskutset nende kuivdokkidega seotud kontsessioonilepingu sõlmimiseks ning eelkõige seoses kontsessioonilepinguga, mis sõlmiti enam kui kümme aastat enne nimetatud direktiivi jõustumist.

(82) Samuti väidavad Itaalia ametiasutused, et meetmed ei moonuta konkurentsi ega mõjuta liikmesriikidevahelist kaubandust, sest nendega ei tugevdata sama sektori ühe äriühingu positsiooni võrreldes teiste äriühingutega. 2002. aasta määrusega kehtestatud tingimuste kohaselt võib mis tahes äriühing olenemata oma peamisest tegevuskohast paluda luba dokkide kasutamiseks. Itaalia ametiasutuste sõnul ei mõjuta meetmed seega mingil viisil piiriülest investeerimist ja/või asutamistingimusi.

(83) Itaalia ametiasutuste sõnul ei saa komisjon seada kahtluse alla üldist riiklikku meedet, mis on kohaldatav kogu riigi territooriumil kõigi seal tegutsevate äriühingute suhtes, väites, et meetmega antakse eelis neile ettevõtjatele, sest teistes liikmesriikides asutatud ja tegutsevad ettevõtjad toimivad teistsugustes tingimustes. See, kas meetmetega on antud valikuline eelis, tuleks tegelikult kindlaks määrata vaid riigi baasil, sest ühiste kogu liitu hõlmavate eeskirjade puudumisel tähendaks ettevõtjatele eri liikmesriikides pakutud tingimuste omavaheline võrdlemine seda, et võrreldaks erinevaid faktilisi ja õiguslikke olukordi, mis tulenevad erinevustest liikmesriikide seadusandlikus ja regulatiivses korras, ning sellega moonutataks riigiabi andmise kontrolli eesmärki ja toimimist.

(84) Itaalia ametiasutused kordavad väiteid seoses meetmete liigitamisega olemasolevaks abiks (vt põhjendus 75).

([33]) Itaalia ametiasutused selgitasid, et eelkõige on Napoli sadamavaldaja kohalikul tasandil seadust nr 413/1998 kohaldades võtnud mitmeid meetmeid, kasutades riiklikke rahalisi vahendeid selleks, et renoveerida ja ajakohastada väga paljusid riigile kuuluvaid varasid ja infrastruktuuri osasid, mida kasutavad kõigis majandussektorites tegutsevad äriühingud, mitte ainult laevaehitusettevõtjad, ning nad esitasid selle kohta ka konkreetsed näited.

([34]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1).

3.1.3. *Märkused seoses Napoli sadamavaldaja äriühingule CAMED antud väidetava abi siseturuga kokkusobivusega*

(85) Itaalia ametiasutused ei ole nõus komisjoni hinnanguga, nagu oleks abi antud siis, kui iga investeering lisati investeerimiskavasse sadamavaldajate taotluste alusel. Itaalia ametiasutused kordavad, et riigiabi andmise aeg tuleb määratleda kui aeg, mil jõustus õiguslik alus, millega anti väidetavale abisaajale õigus saada kasu toetusmeetmetest, ning mitte kui aeg, mil võeti vastu järgnevad – võimalik, et mitu – rakendusmeetmed. Itaalia ametiasutused märgivad, et kõigis komisjoni määratletud rakendusmeetmetes viidatakse sõnaselgelt seaduse nr 413/1998 alusel tehtud refinantseerimisotsustele – nii et nimetatud seadus on seega meetme ainus tõeline õiguslik alus – ning samuti Napoli sadamavaldaja erinevatele 2001. aasta otsustele ja 2004. aastal äriühinguga CAMED sõlmitud kontsessioonilepingule.

(86) Itaalia ametiasutuste sõnul ei tuleks meetmeid hinnata laevaehitusele antavat riigiabi käsitlevate raamistike (vt põhjendus 48) alusel, sest meetmed puudutavad pelgalt riigile kuuluva sadama infrastruktuuri spetsiifilist hooldust. Itaalia ametiasutuste sõnul ei ole väidetava abi eesmärk kaasa aidata laevatehase olemasolevate seadmete, st sadama tekiehitiste (liikuvate ehitiste, kraanade jne) tootlikkuse suurendamisele, vaid pigem sadama infrastruktuuri konkreetsete osade – mis kuuluvad riigi ainuomandisse – spetsiifilisele hooldamisele. Seda omakorda tehakse selleks, et asjaomane infrastruktuur ei vananeks – eelkõige turvalisuse seisukohast –, ning seejuures peetakse silmas asjaolu, et kõigil sadama kasutajatel on neile juurdepääs võrdsetel alustel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. Seega ei saa asjaomaste meetmete kokkusobivust siseturuga hinnata laevaehitusele antavat riigiabi käsitlevate sektoripõhiste eeskirjade alusel.

(87) Itaalia ametiasutuste sõnul on meetmed kokkusobivad siseturuga nii ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti b kui ka artikli 107 lõike 3 punkti c alusel, sest meetmete eesmärk on taastada riigile kuuluv vara pärast II maailmasõda ja 1980. aasta maavärinat, mis mõjutasid Napolit. Väidetavad abimeetmed on proportsionaalsed, sest riiklik rahastamine on piirdunud vaid rangelt vajalikuga ning spetsiifiliste hooldustööde lepingud sõlmiti avatud ja konkurentsi austava hankemenetluse raames, mis võimaldas vähendada kulusid võrreldes esialgsete prognoosidega. Peale selle märgivad Itaalia ametiasutused, et äriühing CAMED on teinud märkimisväärseid investeeringuid, vähendades riigi abi osakaalu umbes 40 %le kõigist investeerimiskuludest. Meetmed on proportsionaalsed ka seetõttu, et riiklike kontsessioonilepingute suhtes kohaldatavate õigusnormide alusel jäävad kontsessionääri tehtud tööde tulemused kontsessioonilepingu lõppedes riigi omandisse ning äriühingul CAMED puudub õigus saada mis tahes hüvitist või tagastust. Itaalia ametiasutused kordavad, et väidetavad abimeetmed aitavad kaasa majanduse arengule selles ebasoodsas olukorras olevas piirkonnas, mis on abisaav piirkond ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti a kohaselt.

(88) Itaalia ametiasutused esitasid 2017. aasta novembris lisateabe, milles nad kordasid oma seisukohta, et laevaehitussektori suhtes kohaldatavad riigiabieeskirjad ei kujuta endast õiget õiguslikku alust selleks, et hinnata abi kokkusobivust siseturuga. Siiski esitasid Itaalia ametiasutused järgmised märkused.

(89) Napoli sadamavaldajale antud abi siseturuga kokkusobivuse kohta kinnitasid Itaalia ametiasutused, et Napoli sadamavaldaja ei esitanud abitaotlusi enne iga investeeringuga seotud tööd (mis annaks alust kohaldada asjakohaseid laevaehitusvaldkonda käsitlevaid eeskirju). Itaalia ametiasutused kinnitasid oma seisukohta, et rahalisi vahendeid kasutati sadama olemasoleva infrastruktuuri hooldamiseks ning need vahendid ei kujuta endast abi laevaehitusrajatistele.

(90) Lõpetuseks väidavad Itaalia ametiasutused, et hindamisel olevaid summasid ei ole võimalik tagasi nõuda, sest menetlusmääruse artikliga 17 kehtestatud aegumistähtajad on möödunud.

4. **HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED**

4.1. **Äriühingu CAMED märkused**

(91) Äriühing CAMED väidab, et asjaomaste meetmete õiguspärasust on juba uuritud ning ta sai sellele kinnituse 2006. aastal, kui komisjon küsis Itaalia ametiasutustelt teavet ja seejärel lõpetas menetluse. Seega kujutab menetluse algatamise otsus, mis tehti enam kui kümme aastat pärast esimese meetme võtmist, endast eespool nimetatud menetluse lõpetamise otsuse ebaseaduslikku tühistamist, millega rikutakse selliseid liidu õiguse üldpõhimõtteid nagu hea juhtimistava, õiguskindlus ja tõhus kohtulik kaitse.

(92) Lisaks leiab äriühing CAMED, et asjaomased meetmed ei kujuta endast riigiabi ei Napoli sadamavaldaja ega äriühingu enda jaoks, sest meetmed on seotud pigem konkreetse varakategooria – nimelt riigile kuuluva avaliku vara – tavapärase haldamise ja juhtimisega, mitte aga spetsiifilise majandustegevusega. Ükski ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 esitatud tingimustest ei ole täidetud.

(93) Äriühing CAMED kordab Itaalia ametiasutuste väiteid, et sadamavaldajad on mittemajanduslikud avalik-õiguslikud üksused, kellel on seaduse nr 84/1994 kohaselt keelatud tegeleda mis tahes majandustegevusega või osutada sadamateenuseid. Samuti ei ole Itaalia sadamavaldajatel äriühingu CAMED sõnul õigust määrata kindlaks kontsessionääridelt riigi nimel kogutavate riiklike tasude suurust, sest need tasud on kehtestatud ministri määrusega nr 595/1995.

(94) Äriühingu CAMED sõnul ei anta sekkumistega majanduslikku eelist Napoli sadamavaldajale ega äriühingule. Asjaomaste riigi varade olukorda parandav hooldamine on seaduse kohaselt eranditult riigi kui nende varade omaniku kohustus ning see on lisaks vajalik ja väga tähtis avaliku teenindamise kohustuse täitmiseks. Meetmetega ei vabastata äriühingut CAMED mis tahes finantskoormusest ning nendega ei anta äriühingule mis tahes eelist.

(95) Lisaks märgib äriühing CAMED, et kui riiklikke meetmeid kavandati ja kui need meetmed heaks kiideti, ei olnud äriühing asjaomase riigile kuuluva maaga seotud kontsessionäär, sest avatud ja konkurentsi austav hankemenetlus ei olnud veel toimunud. Seega nõustus Napoli sadamavaldaja investeeringuga, olenemata sellest, kellega tulevikus kontsessioonileping sõlmitakse. Mis tahes äriühing oleks võinud esitada kontsessioonilepingu saamiseks võistleva pakkumuse ja saada lepingu objektiks olevad varad. Seega läbib menetlus turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja testi ning sellega ei antud hanke võitjale mis tahes eelist.

(96) Peale selle väidab äriühing CAMED, et asjaomased meetmed ei ole valikulised, sest tegemist on riigi standardse sekkumisega, mille eesmärk on üldiselt (ja mitte ainult sadamate või laevaehitustööstuse jaoks) hoida turvaliselt töös suurt ja mitmekesist riigi varade ja infrastruktuuri hulka. See kehtib eelkõige nende varade puhul, mis riigi otsusel peaksid olema avalikult kasutatavad – tegemist on otsusega, mis on komisjoni uurimise alt vabastatud ELi toimimise lepingu artikli 345 kohaselt. Kõnealuse juhtumi puhul kavandati ja lubati töid teha rahastamisprogrammi raames, mis algatati siseriikliku õiguse alusel 1998. aastal infrastruktuuri ehitamiseks, et laiendada, ajakohastada ja uuesti rajada kõik Itaalia sadamad.

(97) Äriühingu CAMED sõnul näitab see veel kord, et meetmed ei ole valikulised i) seoses Napoli sadamavaldaja positsiooniga võrreldes kõigi teiste sadamavaldajate positsiooniga, kes said samasugust riiklikku rahastamist riigile kuuluvate varade ja infrastruktuuriga seotud tööde tegemiseks nende territoriaalsesse pädevusse kuuluvates sadamates, ning ii) seoses äriühingu CAMED positsiooniga võrreldes teiste äriühingutega, kes tegutsevad laevaehitussektoris ja muudes valdkondades kas Napoli sadamas või mis tahes muus Itaalia sadamas.

(98) Lisaks on äriühing CAMED seisukohal, et hooldustööde objektiks olnud riigi infrastruktuuri kasutamist käsitlevate eeskirjade kohaselt on mis tahes äriühingul õigus saada taotluse alusel juurdepääs dokkidele, mida äriühing CAMED on kontsessioonilepingu alusel käitanud, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ning riiklike tariifide maksmise eest. Juurdepääs infrastruktuurile toimub võrdselt teiste võimalike kasutajatega ja mitte ainult teiste laevaremondiettevõtjatega, vaid infrastruktuuri kasutavate mis tahes huvitatud isikutega, näiteks laevandusettevõtjatega, sadamateenindusettevõtjatega, laevaagentidega ja laevahaldusettevõtjatega. Äriühing CAMED leiab, et see kinnitab veel kord, et dokkide renoveerimise eesmärgil võetud meetmed ei ole valikulist laadi ega „soodusta teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“.

(99) Samuti kordab äriühing CAMED Itaalia ametiasutuste väiteid selle kohta, et meetmetega ei moonutata konkurentsi ega mõjutata liikmesriikidevahelist kaubandust.

(100) Äriühing CAMED usub, et meetmed oleksid igal juhul kokkusobivad siseturuga nii ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 alusel, sest meetmete eesmärk on korvata „loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju“, milleks praegusel juhul on pommitamine ja 1980. aasta maavärin, kui ka ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 alusel, sest meetmete eesmärk on ühised huvid. Lisaks on meetmed proportsionaalsed äriühingu CAMED tehtud investeeringute tõttu (investeeringuid tehti 42 541 495 euro ulatuses), mis vähendasid riigi sekkumise osakaalu umbes 40 %ni kogukuludest. Esitatud teabe kohaselt investeeris äriühing CAMED 11,1 miljonit eurot dokkidesse ning ülejäänud summa muudesse kuluartiklitesse, mis on seotud näiteks kontsessioonitasuga hõlmatud kaupade/maa, ladustamise ja ehitiste, transpordikulude, infotehnoloogia ja kontoritarvetega.

(101) Lõpetuseks väidab äriühing CAMED, et kui meetmeid peetakse abiks, kujutaks see abi endast olemasolevat abi, pidades silmas asjaolu, et menetlusmääruse artikliga 17 kehtestatud aegumistähtajad on möödunud.

4.2. **Kaebuse esitaja märkused**

(102) Kaebuse esitaja on nõus komisjoni algse hinnanguga, mille kohaselt tuleks Napoli sadamavaldajat käsitada majandustegevusse kaasatud ettevõtjana. Kaebuse esitaja leiab, et nüüdseks peaks olema juba vaidlustamatu fakt see, et riiklikud sadamad tegelevad majandustegevusega, konkureerides omavahel ning teiste Euroopa ja Vahemere

sadamatega, pidades silmas selgitusi, mis komisjon on oma menetluspraktikas esitanud. Näiteks leidis komisjon oma 2012. aasta otsuses, ([35]) et Augusta sadamavaldaja oli ettevõtja oma majandustegevuse puhul, mis koosnes riigile kuuluva sadama infrastruktuuri käitamisest, mis kujutas endast selle infrastruktuuri väljarentimist sadamaettevõtjatele kontsessioonitasu eest. See kujutab endast pretsedenti Napoli sadamavaldajale, sest Augusta sadamavaldaja toimib samade siseriiklike eeskirjade ([36]) alusel.

(103) Seoses kontsessioonitasuga usub kaebuse esitaja, et see on määratud siseriikliku õiguse ([37]) alusel, mida kohaldati ekslikult, sest kontsessioonileping ei käsita dokkide kasutamist laevaehituse eesmärgil, vaid ka kuivdokkide haldamist äriühingu CAMED poolt. Seega väidab kaebuse esitaja, et kui Napoli sadamavaldaja sõlmis kontsessioonilepingu hanget korraldamata otse äriühinguga CAMED, loobus ta oma õigusest saada tasu kuivdokkide haldamise eest, sest Napoli sadamavaldaja saab tasu vaid maaga seotud kontsessioonilepingu eest. Lisaks täpsustab kaebuse esitaja, et kontsessioonilepingu artikliga 6 on sõnaselgelt sätestatud, et äriühing CAMED maksab Napoli sadamavaldajale tasu kontsessioonilepingu eest ja mitte maksu kujul.

(104) Kaebuse esitaja nõustub komisjoni esialgse hinnanguga vahendite riikliku laadi kohta ning Napoli sadamavaldajale kasu toovate meetmete valikulise iseloomu kohta. Samuti väidab kaebuse esitaja sõnaselgelt, et meetmed ei saa endast kujutada pelgalt riigiasutustevahelist vahendite ülekandmist. Tõepoolest, kuigi seaduse nr 84/1994 kohaselt on sadamavaldajad mittemajanduslikud avalik-õiguslikud üksused, kellel on avaliku õiguse alusel juriidilise isiku staatus, on neil ulatuslik halduslik ja rahaline sõltumatus ning minister ei kontrolli kontsessioonilepingute sõlmimist, sealhulgas kuivdokkide haldamisega seotud kontsessioonilepingute sõlmimist.

(105) Kaebuse esitaja nõustub komisjoni esialgse hinnanguga, et meetmed ei vasta neljale Altmarki kriteeriumile ning et seetõttu ei kujuta kuivdokkide haldamine Napoli sadamavaldaja poolt üldist majandushuvi pakkuvat teenust ning et Napoli sadamavaldajale on antud eelis.

(106) Kaebuse esitaja nõustub komisjoni esialgse hinnanguga, et meetmed moonutavad konkurentsi Euroopa sadamate vahel ja mõjutavad liikmesriikidevahelist kaubandust. Eelkõige kordab kaebuse esitaja, et Itaalia sadamad konkureerivad Euroopa sadamatega konkurentsile avatud turul ning seega väidab kaebuse esitaja, et Itaalia ametiasutuste väide, nagu oleks nõudlus laevaehituseks ette nähtud infrastruktuuri järele kohalik, tuleb tagasi lükata.

(107) Kaebuse esitaja nõustub komisjoni esialgse hinnanguga abi olemasolu kohta äriühingule CAMED, sest Napoli sadamavaldaja võis loobuda riigi ressurssidest, kui ta sõlmis kuivdokkidega seotud kontsessioonilepingu äriühinguga CAMED alla turuhinna jääva tasu eest. Samuti toetab kaebuse esitaja komisjoni esialgset hinnangut, et äriühingule CAMED anti majanduslik eelis, sest kontsessioonileping sõlmiti mitte nõuetekohase hanke, vaid teistsuguse menetluse tulemusel (millest anti teada vaid kohalikul tasandil), ning kontsessioonitasu määrati kindlaksmääratud näitajate alusel (arvesse ei võetud piirkonnas paiknevat infrastruktuuri), mitte aga turuhinnast lähtuvalt. Kaebuse esitaja selgitab taas, et kontsessioonileping hõlmab mitte ainult õigust kasutada riigile kuuluvat infrastruktuuri laevaehituseks, vaid ka kuivdokkide haldamist. Viis, kuidas kontsessioonitasu on kindlaks määratud, peegeldab tõepoolest äriühingu CAMED kahte tegevusvaldkonda ja kontsessioonilepingu tegelikku majanduslikku väärtust.

(108) Samuti väidab kaebuse esitaja, et kuivdokkide haldamine on märkimisväärse majandusliku väärtusega teenus, mille prognoositav aastakäive äriühingu CAMED jaoks võib olla 6–9 miljonit eurot (vastukaaluks maksab äriühing CAMED aastas tasu 137 409,68 eurot) ning seega võib äriühing kogu kontsessioonilepingu kehtivuse ajal saada avalike kuivdokkide haldamise eest 180–270 miljonit eurot. Konkreetsemalt koosneb äriühingu CAMED saadavatest tasudest tulenev tulu tasudest, mis makstakse i) kuivdokkide kasutamise eest ja ii) äriühingu CAMED osutatavate muude seotud teenuste eest (nt tegevus, mis on vajalik laeva dokki sisenemiseks ja sealt väljumiseks ning laeva hooldamiseks dokis, või elektrienergiaga varustamine). Kaebuse esitaja rõhutab, et äriühing CAMED võib tasud määrata vabalt Napoli sadamavaldaja kontrollita ning et äriühingu CAMED küsitavad tasud on ülemäärased ja palju suuremad võrreldes teistes sadamates asuva sama liiki infrastruktuuri haldajate küsitavate tasudega (2012. aasta novembris tõstis äriühing CAMED tasusid üle 300 %).

(109) Kaebuse esitaja nõustub komisjoni esialgse hinnanguga, et Altmarki kumulatiivsed kriteeriumid ei ole äriühingu CAMED puhul täidetud ning et seetõttu ei saa pidada äriühingu CAMED tegevust avaliku teenindamise kohustuse

([35]) Komisjoni 19. detsembri 2012. aasta otsus juhtumis SA.34940 – Port of Augusta (ELT C 77, 15.3.2013, lk 1).
([36]) Seadus nr 84/1994 – sadamate tegevust reguleeriv Itaalia raamseadus.
([37]) Transpordi- ja laevandusministri 15. novembri 1995. aasta määrus nr 595 (antud rahandusministriga konsulteerides), millega kehtestatakse merendusvaldkonna riiklike kontsessioonilepingutega seotud tasude kehtestamise eeskirjad (8. juuli 1996. aasta riigi ametlik väljaanne nr 158).

täitmiseks. Kaebuse esitaja leiab, et kui üldse, siis võib avalikuks teenuseks pidada vaid kuivdoki nr 3 käitamist, sest see kujutab endast suurimat basseini Napoli sadamas. Lisaks ei ole äriühingu CAMED hallatavad kuivdokid kolmandatest isikutest kasutajatele tegelikult kättesaadavad. Äriühing CAMED on privilegeeritud kasutaja, kes takistab teiste sadamaettevõtjate vaba juurdepääsu. Peale selle on tasud, mis äriühing CAMED kolmandatest isikutest kasutajatelt infrastruktuurile juurdepääsu eest küsib, väidetavalt üle turuhinna.

(110) Kaebuse esitaja sõnul moonutavad meetmed konkurentsi kahel tasandil. Esiteks, infrastruktuuri haldajana sai äriühing CAMED eelise oma potentsiaalsete konkurentide ees, sest i) temaga sõlmiti kuivdokkide haldamiseks kontsessioonileping hankemenetlust korraldamata ning ii) ta maksab Napoli sadamavaldajale põhjendamatult väikest tasu, küsides samas ülemäärast tasu teistelt dokke kasutada soovivatelt laevaremondiettevõtjatelt. Teiseks sai äriühing CAMED kui laevaremondiettevõtja eelise avalike dokkide ebaõiglaselt privilegeeritud kasutajana.

(111) Seoses mõjuga kaubandusele rõhutab kaebuse esitaja, et laevaehituse infrastruktuuri järele on nõudlus peamiselt rahvusvahelistel ettevõtjatel, kes kuuluvad sageli suurtesse hargmaiste ettevõtete kontsernidesse.

(112) Abimeetmete siseturuga kokkusobivuse küsimuses nõustub kaebuse esitaja komisjoni esialgse hinnanguga, et kuivdokid ei ole transpordi infrastruktuur ega kuulu seega ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaldamisalasse. Peale selle leiab kaebuse esitaja, et meetmed ei vasta kokkusobivuse kriteeriumidele, mis on sätestatud i) artikli 107 lõike 3 punktis a või c ja seotud regionaalabiga või ii) üldist majandushuvi pakkuvate teenuste 2011. aasta raamistikus või iii) sektorispetsiifilistes eeskirjades riigiabi kohta laevaehitussektoris.

(113) Lõpetuseks toetab kaebuse ehitaja komisjoni seisukohta, et abimeetmed võimaldati ajal, mil asjakohased tööd lisati Napoli sadamavaldaja taotluste alusel koostatud investeerimisprogrammi, ja mitte 1998. aastal (nagu väidavad Itaalia ametiasutused) seaduse nr 413/1998 artikliga 9.

5. **HINDAMINE**

(114) ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt „on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust“.

(115) Seega on meetme klassifitseerimiseks abina selle sätte tähenduses eelduseks, et on täidetud järgmised kumulatiivsed tingimused: i) meede peab olema omistatav riigile ja rahastatud riigi ressurssidest; ii) meetmega peab olema antud eelis abisaajale; iii) see eelis peab olema valikuline ning iv) meede peab moonutama või ähvardama moonutada konkurentsi ja mõjutama liikmesriikidevahelist kaubandust.

5.1. **Abi olemasolu Napoli sadamavaldajale**

5.1.1. *Ettevõtja määratlus*

(116) Itaalia õigusaktide kohaselt on sadamavaldajad mittemajanduslikud avalik-õiguslikud üksused, kelle eesmärk on tagada sadama infrastruktuuri üldine hooldamine ja arendamine. Sel eesmärgil võib sadamavaldaja käsutuses olevaid rahalisi vahendeid kasutada vaid sadama haldamiseks ja talle seadusega kehtestatud ülesannete täitmiseks (vt põhjendus 55).

(117) Euroopa Liidu Kohus ([38]) on järjepidevalt määratlenud ettevõtjaid kui majandustegevusse kaasatud üksusi olenemata nende õiguslikust seisundist ja nende rahastamise viisist. Euroopa Liidu Kohus on järjepidevalt sedastanud, et turul kaupade ja teenuste pakkumist hõlmav tegevus on majandustegevus ([39]).

(118) Konkreetse üksuse klassifitseerimine ettevõtjaks sõltub seega täiel määral selle üksuse tegevuse laadist. Sellel üldpõhimõttel on kolm olulist tagajärge: i) üksuse siseriikliku õiguse kohane staatus ei ole määrav; ii) riigiabi eeskirjade kohaldamine ei sõltu sellest, kas üksus loodi kasumi teenimise eesmärgil, ning iii) üksuse klassifitseerimine ettevõtjaks sõltub alati konkreetsest tegevusest.

([38]) Vt otsus kohtuasjas C-41/90: Höfner ja Elser *vs.* Macrotron (ECLI:EU:C:1991:161, punkt 21); otsus kohtuasjas C-160/91: Poucet ja Pistre *vs.* AGF ja Cancava (ECLI:EU:C:1993:63, punkt 17); otsus kohtuasjas C-35/96: komisjon *vs.* Itaalia (ECLI:EU:C:1998:303).

([39]) Vt otsus kohtuasjas 118/85: komisjon *vs.* Itaalia (ECLI:EU:C:1987:283, punkt 7); otsus kohtuasjas C-35/96: komisjon *vs.* Itaalia (ECLI:EU:C:1998:303, punkt 36); otsus liidetud kohtuasjades C-180/98–C-184/98: Pavlov jt (ECLI:EU:C:2000:428, punkt 75).

(119) Asjaomased meetmed on seotud Itaalia riigile kuuluvas sadamas asuva laevaremondi infrastruktuuri (kuivdokkide) struktuurilise renoveerimise rahastamisega, kusjuures Itaalia riik teostab oma omandiõigust haldajana tegutseva Napoli sadamavaldaja kaudu. Komisjon leiab, et kuivdokid ei ole osa sadama infrastruktuurist, vaid tegemist on laevatehaste tootmisrajatistega, mida kavatsetakse kasutada laevaehituseks või -remondiks. Komisjoni otsustuspraktikas on ammu juurdunud põhimõte, et laevaehitus on majandustegevus, mis hõlmab liikmesriikidevahelist kaubandust ([40]).

(120) Kuivdokke kasutab ärieesmärgil Napoli sadamavaldaja, kes küsib nende kasutamise eest maakasutustasu. Need tasud – vastupidi sellele, mida Itaalia ametiasutused väidavad (vt põhjendused 57 ja 58) – kujutavad hüvitist majandusteenuse osutamise eest (st tasu laevaremondirajatiste väljarentimise eest). Tasud on Napoli sadamavaldaja üks sissetulekuallikas, mis võimaldab tal rahastada oma tegevust, mis hõlmab investeerimist selleks, et kuivdokid oleksid kasutuskõlblikud. See, kui Napoli sadamavaldaja hoiab kuivdokid kasutuskõlblikuna laevaremondiks, võimaldab tal vältida oma haldustegevuse vähenemist sadamas ja leida huvitatud laevaremondiettevõtjaid. Tegelikult ei oleks selliste töödeta võimalik kuivdokke nõuetekohaselt käitada ning pikas perspektiivis ei suudaks Napoli sadamavaldaja jätkata oma äritegevust, ilma et ta neid kuivdokke tasu eest rendiks. Sellega seoses on 2004. aasta kontsessioonilepingu artiklis 1 täpsustatud, et kontsessioonileping sõlmitakse laevade ja lõbusõidulaevade ümberehitamiseks ja remondiks, samuti kuivdokkide haldamiseks, ([41]) ning seega on juba ette määratletud asjaomase avaliku maa täpne kasutusotstarve.

(121) Kuigi ei saa välistada, et Napoli sadamavaldaja avalikke ülesandeid silmas pidades võib tema tegevus toimuda ka avalikul eesmärgil, käsitletakse käesolevas otsuses ainult abi saanud kuivdokkide haldamist ja nende väljarentimist tasu eest. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt sõltub üksuse klassifitseerimine ettevõtjaks alati konkreetsest tegevusest. Üksust, mis tegeleb nii majandustegevusega kui ka majandushuvi mittepakkuva tegevusega, käsitatakse ettevõtjana vaid selle esimesena mainitud tegevuse puhul. Sellepärast ei pea komisjon otsustama, kas Napoli sadamavaldaja ülejäänud tegevused (st muud tegevused peale laevaremondirajatiste tasu eest väljarentimise) kujutavad endast majandustegevust.

5.1.2. *Riigile omistatavus ja riigi ressursid*

(122) Investeerimisprojektidele antud rahalised vahendid kanti Napoli sadamavaldajale riigieelarvest. Nagu punktis 5.1.1 märgitud, saab Napoli sadamavaldaja klassifitseerida ettevõtjaks käesoleva otsuse puhul, sest tegemist on üksusega, mis tegeleb majandustegevusega omaniku, st Itaalia riigi nimel. Sellepärast kujutab see rahaliste vahendite andmine endast riigi ressursside võimaldamist ja on omistatav riigile.

5.1.3. *Valikulisus*

(123) Selleks, et meedet saaks käsitada riigiabina, peab meede olema spetsiifiline või valikuline selles mõttes, et meetmega soodustatakse vaid teatavaid ettevõtteid ja/või teatavate kaupade tootmist.

(124) Kuna käesolev juhtum on seotud konkreetselt Napoli sadamavaldajale võimaldatud abimeetmetega, annab majandusliku eelise olemasolu alust eeldada, et meede on valikuline ([42]).

(125) Igal juhul leiab komisjon, et asjaomased meetmed soosivad Napoli sadamavaldajat võrreldes teiste ettevõtjatega, kes on Napoli sadamavaldajaga võrreldavas faktilises ja õiguslikus olukorras. Seadusega nr 413/1998 on sätestatud, et ministeerium koostab sadamavaldajatelt saadud taotluste alusel investeerimisprogrammi. Napoli sadamavaldaja taotluse järel võeti ministri kahe määrusega (27. oktoober 1999 ja 2. mai 2001) vastu investeerimisprogramm (vt põhjendus 25). Isegi kui mitmel teisel selles investeerimisprogrammis loetletud sadamavaldajal ([43]) oli samuti võimalus kasutada riigi rahalisi vahendeid investeerimiseks teistes Itaalia sadamates, leiab komisjon, et meetmed soosivad valikuliselt Napoli sadamavaldaja laevaehitusrajatist. Napoli sadamavaldaja sai tõepoolest riigilt rahalisi vahendeid tema hallatava laevaehitusrajatise laiendamiseks, ajakohastamiseks ja

([40]) Vt nt komisjoni 12. mai 2004. aasta otsus riigiabi kohta, mida Hispaania andis täiendavalt restruktureerimisabile avalikele laevatehastele (riigiabijuhtum C 40/00 (ex NN 61/00) (2005/173/EÜ)).

([41]) „*la concessione è assentita allo scopo di esercitarvi un cantiere di transformazioni e riparazioni di navi e/o imbarcazioni da diporto nonché per la gestione dei bacini di carenaggio in muratura…*“.

([42]) Otsus kohtuasjas T-314/15: Kreeka *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2017:903, punkt 79).

([43]) 27. oktoobri 1999. aasta investeerimisprogrammis on loetletud 20 sadamat, keda riiklikult rahastatakse, ning 2. mai 2001. aasta programmis on seda loetelu täiendatud (riiklikult rahastatakse 25 sadamat).

renoveerimiseks, samas kui teised investeerimisprogrammis mitteloetletud laevaehitusrajatiste haldajad ei saanud seda näiteks põhjusel, et nad ei olnud sadamavaldajad. Sellised loetlemata laevaehitusrajatiste haldajad on Napoli sadamavaldajaga võrreldavas faktilises ja õiguslikus olukorras, kuid nad pidid laevaehituse infrastruktuuri laiendama, ajakohastama või renoveerima selle riikliku rahastamiseta. Euroopa Liidu Kohus on sedastanud, et ei abikõlblike ettevõtjate suur hulk (mis võib hõlmata isegi kõiki asjaomase sektori ettevõtjaid) ega nende sektorite mitmekesisus ja suurus, kuhu need ettevõtjad kuuluvad, ei anna alust järeldada, et riigi meede kujutab endast majanduspoliitika üldmeedet ([44]). Lõpetuseks märgib komisjon, et meetmed on valikulised ka sellepärast, et nendega soositakse laevaehitus- ja laevaremondirajatiste haldajat võrreldes teiste majandussektorite tootmis- või remondirajatiste haldajatega. Viimati nimetatud haldajad on võrreldavas faktilises ja õiguslikus olukorras, sest ka nemad tegelevad oma majandustegevusega enda hallatavate tootmis- või remondirajatiste abil. Kuid nemad peavad oma majandustegevuses toime tulema, ilma et nad saaksid kasu Napoli sadamavaldajale antud investeerimistoetusest.

5.1.4. *Majanduslik eelis*

(126) Nagu eespool tabelis 2 märgitud, pakuti riiklikku rahastamist 44 138 854,50 euro ulatuses kas toetustena või Napoli sadamavaldaja poolt finantseerimisasutustelt võetud laenude tagasimaksmise kujul. Toetus on tagastamatu rahastamisvahend, mille puhul finantseerimiskulud puuduvad. Samuti ei ole tavapäraste turutingimuste korral kättesaadavad sellised instrumendid nagu ettevõtja laenude tagasimaksmine riigi poolt, mille tulemusel see ettevõtja kui abisaaja ei pea kandma finantseerimiskulusid, sest sellega vabastatakse ettevõtja finantskohustustest, mida ta tavapäraselt oleks pidanud täitma. Turul ei oleks sellised rahastamisvahendid abisaajale kättesaadavad. Seega antakse riigi rahastamisega Napoli sadamavaldajale majanduslik eelis.

(127) Kuid Altmarki kohtuasjas tehtud otsusest järeldub, et hüvitis, mis antakse riigi poolt või riigi ressursside kaudu ettevõtjatele neile pandud avaliku teenindamise kohustuse täitmise eest, ei kujuta endast sellist eelist asjaomastele ettevõtjatele ning seega ei kujuta endast riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses tingimusel, et täidetud on neli kumulatiivset tingimust ([45]).

— Esiteks peab abi saav ettevõtja reaalselt täitma avaliku teenindamise kohustusi ning need kohustused peavad olema sõnaselgelt määratletud. Kuna üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlus kuulub liikmesriikide pädevusse, on komisjonil põhimõtteliselt õigus vaid kontrollida, kas liikmesriik on teinud ilmse vea teenuse liigitamisel üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks.

— Teiseks, hüvitise arvutamise aluseks olevad näitajad peavad olema varem kindlaks määratud objektiivsel ja läbipaistval viisil. Nõue kehtestada varem hüvitise arvutamise aluseks olevad näitajad ei tähenda, et hüvitis tuleb arvutada konkreetse valemi põhjal. Pigem on oluline see, et algusest peale oleks selge, kuidas hüvitis kindlaks määratakse. Tavaliselt tuleks asjaomases aktis, millega kehtestatakse avaliku teenindamise kohustus, täpsustada vähemalt avaliku teenindamise kohustuse sisu ja kestus, asjaomane ettevõtja ja territoorium, hüvitise arvutamise, kontrollimise ja läbivaatamisega seotud näitajad ning mis tahes liigse hüvitise maksmise vältimise ja liigse hüvitise tagasinõudmise kord.

— Kolmandaks ei tohi hüvitis olla suurem sellest, mis on vajalik avaliku teenindamise kohustuste täitmise käigus kantud kõigi kulude või nendest kuludest osa katmiseks, võttes arvesse asjaomast tulu ja mõistlikku kasumit nende kohustuste täitmise eest.

— Neljandaks, kui avaliku teenindamise kohustusi täitma asuvat ettevõtjat ei valita riigihankemenetluse abil, tuleb vajaliku hüvitise taseme kindlaks määramiseks analüüsida kulusid, mida tavapärane ettevõtja – keda juhitakse korralikult ja kellel on piisavad transpordivahendid, et ta suudaks täita vajalikke avaliku teenindamisega seotud nõudeid – peaks kandma nende kohustuste täitmisel, võttes arvesse asjaomast tulu ja mõistlikku kasumit nende kohustuste täitmise eest.

(128) Kõnealuse juhtumi puhul (vt põhjendus 62) väitsid Itaalia ametiasutused, et ministri 14. novembri 1994. aasta määruse artikli 1 punktiga g kehtestati avaliku teenindamise kohustus kõigile Itaalia sadamavaldajatele. Sellepärast hindab komisjon seda, kas kõik neli Altmarki kriteeriumi on täidetud.

([44]) Vt nt otsus kohtuasjas C-75/97: Belgia *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1999:311, punkt 32); otsus kohtuasjas C-143/99: Adria-Wien Pipeline & Peggauer Zementwerke (ECLI:EU:C:2001:598, punkt 48).

([45]) Vt otsus kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans *vs.* Regierungspräsidium Magdeburg (ECLI:EU:C:2003:415, punktid 87–88).

(129) Kuna esimese Altmarki kriteeriumi eesmärk on tagada läbipaistvus ja õiguskindlus, siis kohtupraktika kohaselt ([46]) peavad olema täidetud kaks tingimust: i) ettevõtjale peab olema tegelikult tehtud ülesandeks avaliku teenindamise kohustuste täitmine ning ii) nende kohustuste laad, kestus ja ulatus peavad olema sõnaselgelt määratletud. Kui selline objektiivne tingimus ei ole sõnaselgelt määratletud, ei ole võimalik kindlaks teha, kas konkreetne tegevus võib olla hõlmatud üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlusega. Neid kahte miinimumtingimust kohaldatakse kitsalt ning need ei ole hõlmatud liikmesriikide laia kaalutlusõigusega. Sellepärast kontrollib komisjon nende tingimuste täitmist rangelt ega kohalda selles etapis ilmse vea kriteeriumi. Seda kriteeriumi kohaldatakse vaid järgnevas etapis, et kontrollida, kas reaalselt kehtestatud ja sõnaselgelt määratletud teenused ja kohustused sobivad üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratluse alla. Vaid selles hilisemas etapis võib asjakohaseks osutuda argument turutõrke olemasolu kohta.

(130) Kõnealuse juhtumi puhul ei ole Napoli sadamavaldajale väidetavalt kehtestatud avaliku teenindamise kohustuse laadi, kestust ja ulatust sõnaselgelt määratletud. Vastupidi Itaalia ametiasutuste väitele (vt põhjendus 63) kirjeldatakse siseriiklikus õigusaktis (ministri 14. novembri 1994. aasta määruse artikli 1 punkt g) vaid väga üldiselt kõigile sadamavaldajatele kehtestatud kohustust, mis hõlmab kuivdokkide haldamist („*gestione di […] bacini di carenaggio per il settore industriale*“), ning täpsem kirjeldus puudub. Artikli 1 punktis g jäetakse väidetava avaliku teenindamise kohustuse kestus üldse määratlemata. Peale selle ei määratleta selles üldiselt sõnastatud sättes mingil sõnaselgel viisil kohustuse laadi ega ulatust.

(131) Igal juhul leiab komisjon seoses küsimusega, kas väidetavaid avaliku teenindamise kohustusi võiks määratleda üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamisena, et Itaalia ametiasutused on teinud ilmse vea. Itaalia ametiasutused ei ole esitanud tõendeid selle kohta, et Napoli sadamavaldaja osutaks laevaremondirajatisi tasu eest välja rentides teenust, mis ei oleks turul kättesaadav võrreldavatel tingimustel hinna, kvaliteedi, jätkuvuse ja teenusele juurdepääsu seisukohast. Komisjon leiab, et teiste sama suurusega kuivdokkide ja ujuvdokkide olemasolu Napoli sadamas ja teistes naabersadamates (või nende ehitamise võimalus) välistavad selle, et konkreetse kuivdoki haldamise sadamavaldaja poolt saaks liigitada üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks. Lisaks ei paku toetatud rajatised mis tahes üldist kasu ühiskonnale, vaid pigem osutatakse pelgalt teenust Napoli piirkonna laevaremondiettevõtjatele ([47]). Kohtuasjas Enirisorse ([48]) kinnitas Euroopa Liidu Kohus, et mis tahes kommertssadama käitamine ei tähenda automaatselt üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamist. Seega leiab komisjon, et Napoli sadamavaldaja osutatavatel majandusteenustel puuduvad mis tahes eritunnused võrreldes turul pakutavate laevaremondirajatiste väljarentimise teenustega ([49]) ning nende teenustega ei kõrvaldata mingeid turutõrkeid.

(132) Seoses teise ja kolmanda Altmarki kriteeriumiga täheldab komisjon järgmist. Ministri 14. novembri 1994. aasta määruses ei anta mingeid määrasid või mis tahes objektiivseid ja läbipaistvaid näitajaid, et arvutada enne hüvitis selle avaliku teenindamise kohustuse eest, mida Napoli sadamavaldaja väidetavalt täidab. Samuti ei ole toetuse andmist käsitlevates aktides (vt põhjendus 125) täpsustatud hüvitise maksmist väidetava avaliku teenindamise kohustuse täitmise eest.

(133) Sellepärast ei ole võimalik kindlaks teha, kas mis tahes makstud hüvitis ületab summa, mis on vajalik selleks, et katta väidetava avaliku teenindamise kohustuse täitmise käigus kantud asjaomased kulud, sealhulgas mõistlik kasum.

(134) Neljanda Altmarki kriteeriumiga seoses märgib komisjon, et Itaalia ametiasutuste sõnul ei oleks Itaalia õigusaktide kohaselt saanud panna avaliku teenindamise kohustust Napoli sadamavaldajale riigihankemenetluse tulemusel ja seda ka ei tehtud (vt põhjendus 66).

(135) Kohtuasjas Altmark tehtud otsusest nähtub, et kui ettevõtjat, kes peab täitma hakkama avaliku teenindamise kohustust, ei valita riigihankemenetluse kaudu, mis võimaldaks valida pakkuja, kes suudaks osutada neid teenuseid kogukonnale väikseima hinnaga, tuleb hüvitise taseme kindlaksmääramiseks analüüsida kulusid, mida tavapärane ettevõtja, keda juhitakse korralikult ja kellel on piisavalt vahendeid avaliku teenindamisega seotud nõuete täitmiseks, oleks kandnud nende kohustuste täitmisel, võttes arvesse asjaomast tulu ja mõistlikku kasumit nende kohustuste täitmise eest.

([46]) Otsus liidetud kohtuasjades C-66/16 P–C-69/16 P: Comunidad Autónoma del País Vasco ja Itelazpi *vs*. komisjon (ECLI:EU:C:2017:999, punktid 72, 73 ja 75); vt ka kohtujurist Watheleti ettepanek liidetud kohtuasjades C-66/16 P–C-69/16 P: Comunidad Autónoma del País Vasco ja Itelazpi *vs*. komisjon (ECLI:EU:C:2017:654, punktid 112, 114–117 ja 121–122).

([47]) Vt üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlev 2011. aasta teatis, punkt 50.

([48]) Otsus liidetud kohtuasjades C-34/01–C-38/01: Enirisorse (ECLI:EU:C:2003:640, punkt 33).

([49]) Vt komisjoni 20. detsembri 2011. aasta teatis K(2011) 9404 (lõplik) Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes (punkt 45; edaspidi „üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlev 2011. aasta teatis“).

(136) Itaalia ametiasutused ei ole esitanud mis tahes põhjalikku analüüsi sellise ettevõtja kulude kohta, kellel oleks piisavalt vahendeid väidetava avaliku teenindamise kohustuse täitmiseks. Samuti ei ole nad teada andnud, et selline analüüs oleks tehtud hüvitise arvutamise metoodika kindlaksmääramiseks.

(137) Eespool toodut silmas pidades leiab komisjon, et neli kriteeriumi ei ole kumulatiivselt täidetud ning seetõttu on asjaomaste meetmetega antud majanduslik eelis.

5.1.5. *Konkurentsi moonutamine ja mõju kaubandusele*

(138) Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on juhul, kui liikmesriigi antud rahaline toetus tugevdab ettevõtja positsiooni võrreldes teiste Euroopa Liidu siseturul konkureerivate ettevõtjatega, toetusel vähemalt potentsiaalne mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja konkurentsile ([50]).

(139) Komisjon võtab teadmiseks Itaalia ametiasutuste väited selle kohta, et siseriikliku õiguse kohaselt kuulub sadamate haldamine riigi pädevusse ning sadamavaldajad ei tegutse liberaliseeritud ning liikmesriikidevahelisele konkurentsile ja kaubandusele avatud sektoris.

(140) Nagu põhjendustes 118 ja 119 märgitud, võimaldatakse selle investeerimisprojektiga – renoveerides kuivdokid nii, et need oleks käitamiskõlblikud – Napoli sadamavaldajal jätkata kuivdokkide väljarentimise alast majandustegevust ja seeläbi parandada oma konkurentsiolukorda. Kuigi Napoli sadamavaldaja on tegev laevaehitus-/laevaremondiinfrastruktuuri väljarentimise eelneval turul, siis asjaolu, et sellist infrastruktuuri toetatakse ning seejärel kasutatakse laevaehitus- ja laevaremonditeenuste osutamiseks järgneval turul, moonutab konkurentsi ja mõjutab kaubandust ELi tasandil. Seda sellepärast, et laevaehitus-/laevaremondisektor on liidu tasandil konkurentsile ja kaubandusele avatud. Sel põhjusel on laevaehitusvaldkonnas kohaldatavate sektorispetsiifiliste eeskirjadega kehtestatud raamistik, mis näeb ette võimaliku riigi sekkumise nende rajatiste puhul ([51]). Peale selle konkureerib Napoli sadamavaldaja teiste haldajatega, kes võivad rentida liidus laevaehitus-/laevaremondiinfrastruktuuri, ning seega tegutseb ta turul, mis on avatud konkurentsile ja kaubandusele liidu tasandil.

(141) Sellepärast järeldab komisjon, et asjaomaste meetmetega moonutatakse konkurentsi ja mõjutatakse Euroopa Liidu siseturgu.

5.1.6. *ELi toimimise lepingu artikli 345 väidetav rikkumine*

(142) Itaalia ametiasutused väidavad, et kui meetmeid käsitatakse riigiabina, rikutaks sellega ELi toimimise lepingu artiklit 345, millega on kehtestatud neutraalsuse põhimõte avalik-õiguslike ja eraõiguslike üksuste vahel. Eraõiguslik omanik võib oma laevaremondirajatistesse investeerida nii palju, kui soovib, samas kui riigi investeeringud tema infrastruktuuri kujutaksid endast alati riigiabi.

(143) Komisjon märgib, et liidu õiguskord on neutraalne omandiõigusesüsteemi suhtes ega ohusta mingil viisil liikmesriikide õigust toimida majandustegevuses osalejatena. Kuid kui riigi ametiasutused otseselt või kaudselt teevad majandustehinguid mis tahes vormis, ([52]) kohaldatakse nende suhtes liidu riigiabieeskirju. Avalik-õiguslike asutuste (sealhulgas avalik-õiguslike äriühingute) majandustehingutega ei anta eelist oma vastaspoolele ning seetõttu ei kujuta need tehingud endast ka abi, kui need tehingud on sõlmitud tavapärastes turutingimustes ([53]).

(144) Komisjon leiab, et Napoli sadamavaldajale riigi rahastamise pakkumisega ei teinud Itaalia riik investeeringut kooskõlas turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõttega. Esiteks, seda põhimõtet ei saa kohaldada olukorras, kus riigi ametiasutus tegutseb kui avalikku teenust korraldav ja delegeeriv asutus. Selle põhimõtte kohaldamine on kindlasti välistatud, sest liikmesriik toimib riigi ametiasutusena väidetava avaliku teenuse korraldamisel ja delegeerimisel ([54]). Teiseks, isegi kui kohaldataks turumajanduslikult tegutseva investori põhimõtet, leiab komisjon, et sama sektori eraõiguslik äriühing oleks koostanud enne äriplaani ning investeerinud vaid juhul, kui see oleks olnud äriplaani põhjal kasumlik. Muid kaalutlusi (nt Itaalia ametiasutuste mainitud kuvandi parandamine; vt põhjendus 69) võiks erandkorras arvesse võtta kasumlikkuse analüüsis, kuid need peaksid olema põhjendatud objektiivsete tõenditega, mida Itaalia ametiasutused ei esitanud.

([50]) Vt nt otsus kohtuasjas 730/79: Philip Morris *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1980:209, punkt 11) ja otsus kohtuasjas C-372/97: Itaalia *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:2004:234, punkt 44).
([51]) Vt komisjoni 12. mai 2004. aasta otsus riigiabi kohta, mida Hispaania andis täiendavalt restruktureerimisabile avalikele laevatehastele (riigiabijuhtum C 40/00 (ex NN 61/00) (2005/173/EÜ).
([52]) Vt nt otsus kohtuasjas 40/85: Belgia *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1986:305, punkt 12).
([53]) Otsus kohtuasjas C-39/94: SFEI jt (ECLI:EU:C:1996:285, punktid 60–61).
([54]) Otsus kohtuasjas T-454/13: SNCM *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2017:134, punkt 233).

(145) Nagu menetluse algatamise otsuses öeldud, esitasid Itaalia ametiasutused finantsanalüüsi, mis põhines likviidsuspuudujäägil, mis arvutati investeeringuga seotud oodatud tegevuskasumi diskonteeritud väärtuse ja projekti diskonteeritud investeerimiskulude vahena. Selle arvutuse tulemusest ilmneb, et 25-aastase vaatlusperioodi jooksul on projekti nüüdispuhasväärtus negatiivne, nimelt –44 274 286,68 eurot.

(146) Sellepärast on komisjon seisukohal, et kui meetmed klassifitseeritakse riigiabina, siis ELi toimimise lepingu artiklit 345 ei rikuta.

5.1.7. *Meetmete klassifitseerimine olemasoleva abina*

(147) Itaalia ametiasutused väidavad, et asjaomased meetmed kujutavad endast olemasolevat abi menetlusmääruse artikli 1 punkti b alapunkti v tähenduses, kus olemasolev abi määratletakse kui „abi, mida peetakse olemasolevaks abiks, kuna on võimalik teha kindlaks, et selle kehtestamise ajal ei olnud see veel abi, vaid on muutunud selleks hiljem ühisturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud“. Lisaks on artikli 1 punkti b alapunktis v sätestatud, et „[k]ui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist liidu õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina“.

(148) Komisjon on seisukohal, et abi ei saa klassifitseerida olemasoleva abina, sest riigi toetust laevaehitus- ja laevaremondirajatistele on alati käsitatud riigiabina ning seda isegi enne otsust kohtuasjas Leipzig Halle ([55]).

(149) Komisjon võtab teadmiseks Itaalia ametiasutuste väited, et otsus 94/374/EÜ Sitsiilia piirkondliku seaduse kohta (mida on tsiteeritud menetluse algatamise otsuses; vt põhjendus 74) ei toeta järeldust, et kuivdokis asuvate laevaremondirajatistega seotud riiklikud toetusmeetmed kuuluvad alati ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse. Samas leiab komisjon, et selles otsuses eristatakse selgelt sadama haldamise eest vastutavale organile antud riiklikku toetust (mida ei klassifitseeritud riigiabina) ja samale avalik-õiguslikule organile kuivdoki hooldustöödeks antud riiklikku toetust (mis klassifitseeriti riigiabina). Igal juhul on riigiabi mõiste puhul tegemist objektiivse mõistega, mida mõjutab vaid see, kas riigi meetmega antakse eelis ühele või mitmele konkreetsele ettevõtjale, kusjuures seda objektiivset mõistet ei mõjuta komisjoni otsustuspraktika ([56]).

(150) Sellepärast kordab komisjon oma järeldust, et asjaomased meetmed kujutasid riigiabi ka enne kohtuasjas Leipzig Halle tehtud otsust.

5.2. **Abi olemasolu äriühingule CAMED**

(151) Kuna Napoli sadamavaldaja sai ja saab ka edaspidi riigi toetust äriühinguga CAMED kokku lepitud sekkumiste rahastamiseks, ei pidanud äriühing CAMED katma kõiki investeerimiskulusid erinevalt mis tahes muust turul tegutsevast eraõiguslikust laevaremondirajatiste käitajast. Komisjon leiab, et andes kuivdokid äriühingu CAMED kasutusse alla turuhinna, andis Itaalia riik äriühingule CAMED valikulise majandusliku eelise.

5.2.1. *Riigile omistatavus ja riigi ressursid*

(152) Kuna Napoli sadamavaldaja on avalik-õiguslik üksus, mis moodustab ühe osa riigi haldusorganitest (kuigi seda üksust peetase eraõiguslikuks ettevõtjaks; vt põhjendus 118), leiab komisjon, et meetmed on omistatavad riigile. Kui riigi ametiasutus annab abisaajale abi, on see ressursside andmine omistatav riigile ning seda isegi juhul, kui asjaomane organ on õiguslikult sõltumatu teistest riigi ametiasutustest.

(153) Riigi ressursid hõlmavad kõiki avaliku sektori ressursse, sealhulgas riigisiseste (detsentraliseeritud, föderaalsete, piirkondlike või muude) üksuste ressursse. Lisaks, loobumine tulust, mida riik muidu saanud oleks, kujutab endast riigi ressursside võimaldamist. Kui riigi ametiasutused pakuvad kaupu või teenuseid alla turuhinna, siis see tähendab riigi ressurssidest loobumist (ja ühtlasi ka eelise andmist).

(154) Sellepärast leiab komisjon, et kuivdokkide andmisega äriühingule CAMED loobus Napoli sadamavaldaja riigi ressurssidest.

([55]) Vt nt otsus 94/374/EÜ.
([56]) Otsus kohtuasjas T-445/05: Associazione italiana del risparmio gestito ja Fineco Asset Management *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2009:50, punkt 145).

5.2.2. *Valikulisus*

(155) Selleks, et meedet saaks käsitada riigiabina, peab meede olema spetsiifiline või valikuline selles mõttes, et meetmega soodustatakse vaid teatavaid ettevõtteid ja/või teatavate kaupade tootmist. Itaalia ametiasutused väidavad, et meetmed on oma ulatuselt üldised ja horisontaalsed, sest kooskõlas riikliku mudeliga, mille alusel on Itaalia seadusandja reguleerinud sadamate sektori, on kõik ettevõtjad (mitte ainult äriühing CAMED), kes tegutsevad sadamapiirkonnas kõigis Itaalia sadamates (mitte ainult Napoli sadamas) ja kõigis majandussektorites (mitte ainult laevaehitusvaldkonnas), saanud n-ö abi, mis on identne äriühingule CAMED väidetavalt antud abiga. Komisjon ei nõustu selle hinnanguga allpool esitatud põhjusel.

(156) Esiteks, kuna kontsessioonileping allkirjastati konkreetselt äriühinguga CAMED, siis eeldatakse, et eelis anti äriühingule CAMED valikuliselt. Üksikabimeetmete puhul annab majandusliku eelise olemasolu alust arvata, et meede on valikuline ([57]). Teiseks, meetmed on igal juhul valikulised, sest nendega soodustatakse äriühingut CAMED võrreldes teiste ettevõtjatega, kes on võrreldavas õiguslikus ja faktilises olukorras. Nagu käesoleva otsuse punktis 5.2.3 näidatud, saab äriühing CAMED käitada laevaehitus- ja laevaremondirajatisi Napoli sadamas nii, et makstakse vaid väike osa nendega kaasnevatest kuludest. Samas teised laevatehased (teistes sadamates või väljaspool sadamate piirkonda), kes käitavad riigile mittekuuluvaid rajatisi ega kuulu seega ministri määruse nr 595/1995 kohaldamisalasse, peavad põhimõtteliselt ise katma kõik kulud, mis kaasnevad nende enda selliste laevaehitus- ja laevaremondirajatiste ehitamisega, mida nad käitavad selliste teenuste osutamiseks. Lõpetuseks märgib komisjon, et meetmed on valikulised ka sellepärast, et nendega soositakse laevaehitus- ja laevaremondirajatiste käitajat võrreldes teiste majandussektorite tootmis- või remondirajatiste käitajatega. Viimati nimetatud käitajad on võrreldavas faktilises ja õiguslikus olukorras, sest ka nemad tegelevad oma majandustegevusega enda käitatavate tootmis- või remondirajatiste abil. Kuid erinevalt äriühingust CAMED peavad nad oma majandustegevuses toime tulema, ilma et saaksid maksta kuludest madalamat renti oma rajatiste eest.

5.2.3. *Majanduslik eelis*

(157) Seoses äriühinguga CAMED märgib komisjon, et kontsessioonilepingut ei sõlmitud avatud hankemenetluse abil, vaid pigem kasutades teist laadi menetlust, mille käigus teised ettevõtjad said esitada märkuseid või alternatiivseid ettepanekuid individuaalse kontsessioonitaotluse vastu (tegemist oli justkui n-ö vastuseisumenetlusega; vt põhjendus 15).

(158) Samuti märgib komisjon, et 2004. aasta kontsessioonilepingu alusel äriühingu CAMED makstav tasu ei vasta turuhinnale. Maakasutustasu, mida äriühing CAMED maksab Napoli sadamavaldajale, arvutatakse kindlaks määratud näitajate ja summade alusel ning on aastas keskmiselt 140 201,29 eurot, mis 30-aastase kontsessioonilepingu puhul oleks kokku umbes 4,2 miljonit eurot ([58]). See tasu määratakse kindlaks 15. novembri 1995. aasta määruse nr 595 alusel ning selle käigus võetakse arvesse kontsessioonilepinguga seotud avaliku ala suurus ruutmeetrites, mis korrutatakse seejärel eurodes esitatud ühikuhinnaga, mida suurendatakse igal aastal protsendina väljendatud koefitsiendi alusel. Eurodes esitatud ühikuhind varieerub sõltuvalt kontsessioonilepinguga hõlmatud tegevustest. Üks nimetatud määruses osutatud tegevustest on laevatehasega seotud tegevused (st laevaremont/laevade ümberehitamine). Kuid selles määruses ei nimetata kuivdokkide haldamist, mis anti samuti kontsessioonilepinguga äriühingu CAMED kätte.

(159) Komisjon on seisukohal, et eespool kirjeldatud meetodi alusel kindlaks määratud tasu on pelgalt tasu riigile kuuluva vara kasutamise eest, kuid ei võta arvesse kontsessioonilepingu tegelikku subjekti ja lepingust saadavat majanduslikku kasu. Konkreetsemalt ei võeta tasu puhul arvesse asjaolu, et kontsessioonilepinguga lubatakse äriühingul CAMED mitte ainult tegeleda laevaehitusega, vaid ka ainuisikuliselt hallata riigile kuuluvaid kuivdokke. See võimaldab äriühingul CAMED küsida tasu teistelt sadamaettevõtjatelt, kes soovivad neis dokkides tegeleda laevaremondiga ([59]).

(160) Peale selle märgib komisjon, et 2004. aasta kontsessioonilepingu kohaselt võttis äriühing CAMED kohustuse investeerida 24 610 420 eurot. Itaalia ametiasutuste ja äriühingu CAMED sõnul oli äriühingu investeerimisprogrammi tegelik suurus 42 541 495 eurot (vt põhjendused 80 ja 100).

(161) Komisjon järeldab, et äriühing CAMED kui kuivdokkide haldaja ja käitaja (st laevaremonditeenuste osutaja) oleks vastutav renoveerimistöödega kaasnevate kõigi kulude katmise eest. Teine võimalus oleks, et kui renoveeritud

([57]) Otsus kohtuasjas T-314/15: Kreeka *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2017:903, punkt 79).

([58]) Selle arvu leidmiseks ekstrapoleeriti järgnevaks 30 aastaks keskmist kontsessioonitasu, mida äriühing CAMED juba maksis ajavahemiku 2004–2017 eest.

([59]) Eelkõige hõlmab teiste sadamaettevõtjate poolt äriühingule CAMED makstav tasu järgmist: i) tasu kuivdokkide kasutamise eest ning ii) tasu äriühingu CAMED poolt selliste seotud teenuste osutamise eest, nagu näiteks laeva dokki sisenemine ja väljumine ning laeva hooldamine dokis, elektrienergia ja suruõhuga varustamine, dokikraana kasutamise võimaldamine, järelevalve tegemine ja keskkonnaohutus.

rajatised antakse äriühingu CAMED kasutusse, peaks äriühing maksma (kontsessiooni-)tasu, mis väljendab vähemalt Itaalia riigi ja Napoli sadamavaldaja poolt renoveerimiseks tehtud investeeringu väärtust. Seda põhjusel, et äriühing CAMED kasutab toetusega hõlmatud infrastruktuuri terve selle eluea jooksul, seega kontsessioonilepingu lõppedes jääks riigile vaid vara, millel on piiratud suurusega jääkväärtus.

(162) Komisjon märgib, et vaid osa äriühingu CAMED investeeringust on seotud kuivdokkide renoveerimisega (vt põhjendus 100). Ülejäänud (suurem) osa investeeringust on otseselt tehtud nende rajatiste igapäevaseks käitamiseks ja haldamiseks, mille eest äriühing CAMED nagunii vastutama peaks.

(163) Sellepärast on 42 miljoni euro suurune investeering, mille äriühing CAMED enda kasuks tegi (st selleks, et katta kulusid, mille katmise eest ta nagunii oleks pidanud vastutama), täiendav erainvesteering lisaks kõigile tabelis 2 nimetatud riigi sekkumistele ja seda ei saa käsitada kui panust sellesse, et makstav kontsessioonitasu oleks turuhinnale vastav. Samuti ei saa osa sellest summast (11,1 miljonit eurot), mille äriühing CAMED dokkidesse investeeris (vt põhjendus 15), käsitada omaosalusena, sest kontsessioonilepingu lõppedes ei suurenda see väärtust Napoli sadamavaldaja jaoks (või teeb seda minimaalselt) kõigi varade amortiseerumise tõttu.

(164) Peale selle kahtles komisjon, nagu menetluse algatamise otsuses märgitud, kas avaliku teenindamise kohustus kehtestati äriühingule CAMED kontsessioonilepingu raames. Itaalia ametiasutused väitsid enne menetluse algatamise otsuse tegemist, et kuna äriühing CAMED kasutab kuivdokke üldist majandushuvi pakkuvate teenuse osutamiseks, kujutab iga selle teenuse osutamiseks vajalik investeering endast hüvitist selle teenuse eest.

(165) Kuigi pärast menetluse algatamise otsust ei väitnud Itaalia ametiasutused enam, et äriühingule CAMED oli pandud avaliku teenindamise kohustus, siis terviklikkuse eesmärgil hindab komisjon järgnevates põhjendustes seda, kas neli Altmarki kriteeriumi on kumulatiivselt täidetud seoses äriühingu CAMED toetuseks võetud meetmetega.

(166) Mis puudutab esimest Altmarki kriteeriumi, siis ei ole põhjenduses 129 nimetatud miinimumtingimused täidetud. Konkreetsemalt ei ole äriühingule CAMED väidetavalt kehtestatud avaliku teenindamise kohustuse laadi ja ulatust sõnaselgelt määratletud. Kohustus on määratletud kontsessioonilepingus vaid pelga viitega üldsõnalisele sättele, nimelt ministri 14. novembri 1994. aasta määruse artikli 1 punktile g. Sellepärast – kuigi võib väita, et kohustuse kestus on määratletud kontsessioonilepingu 30aastase kehtivusajaga – ei ole ikkagi sõnaselgelt määratletud väidetava avaliku teenindamise kohustuse laadi ja ulatust käesoleva otsuse põhjenduses 130 selgitatud põhjustel.

(167) Igal juhul seoses sellega, kas väidetavad avaliku teenindamise kohustused võib määratleda üldist majandushuvi pakkuva teenusena, ei leia komisjon, et äriühing CAMED oleks kohustatud täitma kohustusi, mida võiks määratleda avaliku teenindamise kohustustena. Teenust (kuivdokkide haldamine) tõepoolest juba osutatakse ja seda saavad osutada rahuldaval tasemel teised tavapärastel turutingimustel tegutsevad ettevõtjad. Teenusel puuduvad mis tahes spetsiifilised tunnusjooned võrreldes eraõiguslike laevaremonditeenuste osutajate ja selliste rajatiste haldajate osutatavate teenustega ning teenusega ei kõrvaldata mis tahes turutõrget. Itaalia ametiasutused ei ole esitanud tõendeid selle kohta, et äriühing CAMED osutaks teenust, mida ei pakutaks turul võrreldavatel tingimustel hinna, kvaliteedi, jätkuvuse ja teenusele juurdepääsu seisukohast. Lisaks ei paku toetatud rajatised mis tahes üldist kasu ühiskonnale, vaid pigem osutatakse vaid teenust Napoli piirkonna laevaomanikele ([60]).

(168) Seoses teise Altmarki kriteeriumiga tuleb märkida, et 2004. aasta kontsessioonilepingus ei esitata sõnaselgelt mingeid varem objektiivselt ja läbipaistval viisil kindlaks määratud määrasid või näitajaid, et arvutada selle hüvitise suurust, mida Napoli sadamavaldaja peaks maksma äriühingule CAMED selle eest, et äriühing kohustub tagama kõigile teistele laevaremondiettevõtjatele vaba juurdepääsu kuivdokkidele. 2004. aasta kontsessioonileping ei sisalda mis tahes otsest seost selle kohustuse ja Napoli sadamavaldaja kohustuse – teha asjaomased sekkumised – vahel. Samuti ei ole 2004. aasta kontsessioonilepingus sõnaselgelt märgitud äriühingu CAMED väidetavat tegevuskahjumit ega ka sekkumiste summat.

(169) Peale selle märgib komisjon, et kui sekkumisi rahastatakse äriühingule CAMED makstava hüvitisena kohustuse eest tagada vaba juurdepääs kuivdokkidele, siis ei saa välistada liigse hüvitise maksmise riski, nagu on nõutud kolmanda Altmarki kriteeriumi kohaselt. Kui puuduvad avaliku teenindamise kohustuse täitmisel väidetavalt kantud tegevuskahjumit käsitlevad mis tahes arvutused või prognoosid, siis tegelikult ei tundu olevat võimalik tõendada, et sekkumistega antud investeeringute summad vastavad sellele tegevuskahjumile, võttes arvesse mõistlikku kasumit.

([60]) Vt üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlev 2011. aasta teatis, punkt 50.

(170) Neljanda Altmarki kriteeriumiga seoses märgib komisjon, et maa kontsessioonileping sõlmiti äriühinguga CAMED riigihankemenetluseta ning Itaalia ametiasutused ei esitanud kunagi teavet, mis oleks olnud vajalik selleks, et hinnata, kas sekkumistega antud investeeringute summa vastab sellise tavapärase korralikult juhitava ettevõtja kulude tasemele, kes pakub mis tahes muudele laevaremondiettevõtjatele avatud juurdepääsu kuivdokkidele.

(171) Sellepärast leiab komisjon, et neli kriteeriumi ei ole kumulatiivselt täidetud ning seetõttu on asjaomaste meetmetega antud majanduslik eelis äriühingule CAMED.

5.2.4. *Konkurentsi moonutamine ja mõju kaubandusele*

(172) Laevaehitus on majandustegevus sektoris, mis on liidu tasandil avatud konkurentsile ja kaubandusele. Sellepärast moonutab äriühingule CAMED antud mis tahes eelis konkurentsi ja mõjutab Euroopa Liidu siseturgu.

5.2.5. *Meetmete klassifitseerimine olemasoleva abina*

(173) Käesoleva otsuse punktis 5.1.7 seoses Napoli sadamavaldajaga analüüsitud põhjustel leiab komisjon ka nüüd, et äriühingu CAMED kasuks võetud meetmeid ei saa käsitada olemasoleva abina.

5.3. **Kokkusobivus siseturuga**

(174) Komisjon leiab, et kuivdokid ei ole osa transpordi infrastruktuurist, vaid tegemist on laevatehaste tootmisrajatistega, sest neid kasutatakse laevaehituseks või laevaremondiks, mitte aga transpordiks. Sellepärast on komisjon seisukohal, et meetmeid ei saa otseselt hinnata ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel transpordi infrastruktuuriga seotud ja investeeringuteks ettenähtud abina, nagu väidavad Itaalia ametiasutused (vt põhjendus 86).

(175) Samuti leiab komisjon, et abi ei saa hinnata ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, mis käsitleb loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks antavat abi. Komisjon märgib, et abi võib pidada siseturuga kokkusobivaks nimetatud artikli alusel vaid juhul, kui on täidetud väga ranged tingimused, muu hulgas see, et abiga hüvitatakse otseselt asjaomase sündmuse põhjustatud kahju ega toimu liigset hüvitamist, aga kõnealuse juhtumi puhul need tingimused tõendamist ei leidnud ([61]).

(176) Sellepärast leiab komisjon, et Napoli sadamavaldajale ja äriühingule CAMED võimaldatud meetmete kokkusobivust siseturuga tuleks kõigepealt uurida komisjoni teatise alusel, mis sisaldab Euroopa Liidu raamistikku riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena (edaspidi „2011. aasta raamistik“) ([62]).

(177) Kui 2011. aasta raamistikus sätestatud kokkusobivust käsitlevad tingimused on täidetud, on komisjon seisukohal, et Napoli sadamavaldajale ja äriühingule CAMED antud meetmete kokkusobivust siseturuga võib analüüsida ka iga meetme võimaldamise ajal kehtinud, laevaehitussektori suhtes kohaldatavate riigiabieeskirjade alusel.

(178) Komisjon leiab, et Napoli sadamavaldajale üksikabimeetmete võimaldamise kuupäev ei ole seaduse nr 413/1998 jõustumise kuupäev, nagu väidavad Itaalia ametiasutused (vt põhjendus 85). Nimetatud seadus on liiga üldine ja sellega ei saa anda abisaajale seaduslikku õigust abi saada, sest selles seaduses ei ole loetletud konkreetseid abisaajaid ega -summasid ([63]). Komisjon leiab hoopis, et asjaomase abi saamise õigus tuleneb ministri 27. detsembri 1999. aasta määrusest, mis võeti vastu seaduse nr 413/1998 üldises raamistikus ja mida tuleb tõlgendada koostoimes ministri 2. mai 2001. aasta määrusega, kusjuures 1999. aasta määrus ja 2001. aasta määrus on meetmete tegelikud rakendusaktid, nagu on ette nähtud seaduses nr 413/1998.

(179) Kooskõlas seaduse nr 413/1998 artikliga 9 ja asjaomaste sadamavaldajate taotluse alusel nähakse ministri 27. oktoobri 1999. aasta määruse artikliga 1 ette, et võetakse vastu infrastruktuuriga seotud tööde programm, mille eesmärk on laiendada, ajakohastada ja renoveerida sadamad, ning eraldatakse määruse lisas sätestatud vahendid. Nimetatud lisa kohaselt pidi ministeerium Napoli sadamas kuivdokkidega seotud investeeringuteks eraldama Napoli sadamavaldajale 51,403 miljonit eurot (99,53 miljardit Itaalia liiri). Sadama infrastruktuuriga seotud kõigi investeeringute jaoks ajavahemikul 2001–2017 eraldatavad summad kehtestati ministri 2. mai 2001. aasta määruse (võeti samuti vastu seaduse nr 413/1998 alusel) lisas. Napoli sadamavaldajaga seoses kehtestati nimetatud määrusega rahastamise ülemmääraks 102 miljonit eurot (197,5 miljardit Itaalia liiri). Nende määrustega anti Napoli sadamavaldajale muu hulgas võimalus, et ministeerium maksab tagasi tema laenud, mis

([61]) Komisjoni otsus riigiabijuhtumi SA.39622 (2014/N) kohta: Sloveenia Vabariik – Abi 2014. aasta jaanuaris ja veebruaris kiilasjää tõttu tekkinud kahju korvamiseks (kõik sektorid, välja arvatud põllumajandus, metsandus, kalandus ja vesiviljelus).
([62]) ELT C 8, 11.1.2012, lk 15.
([63]) Vt otsus kohtuasjas C-245/16: NEREA (ECLI:EU:C:2017:521, punkt 32).

on võetud seoses ministri määruste lisades sätestatud sadama infrastruktuuri projektidega, sealhulgas nende projektidega, mis on seotud asjaomaste kuivdokkidega. Need investeeringud olid juba ette nähtud äriühinguga CAMED 2004. aastal kontsessioonilepingu sõlmimise ajaks ning ka kontsessioonilepingus osutatakse neile investeeringutele, mis olid juba ette nähtud 2001. aasta kokkuleppes. Seetõttu võiks Napoli sadamavaldajale ja äriühingule CAMED antud laevaehitusabi (regionaalabi investeeringuteks eesmärgiga renoveerida või ajakohastada olemasolevad laevatehased selleks, et parandada olemasolevate rajatiste tootlikkust) siseturuga kokkusobivuse hindamiseks kohaldada järgmisi õigusakte:

(1) määrus (EÜ) nr 1540/98;

(2) laevaehitusele antavat riigiabi käsitlev 2004. aasta raamistik, mida algul kohaldati 1. jaanuarist 2004 kuni 31. detsembrini 2006 ning mida hiljem pikendati kahel korral – 31. detsembrini 2008 ja 31. detsembrini 2011;

(3) laevaehitusele antava riigiabi 2011. aasta raamistik, mida kohaldati pärast 31. detsembrit 2011 antud teavitamata abi suhtes. Selle raamistiku kohaldamist on pikendatud kuni 30. juunini 2014;

(4) regionaalabi suunised aastateks 2014–2020 alates 1. juulist 2014.

(180) Itaalia ametiasutused on väitnud, et eespool esitatud õiguslikku alust, mille abil kontrollida laevaehituseks antava abi kokkusobivust siseturuga, ei peaks kohaldama ning et kokkusobivust siseturuga tuleks hoopis hinnata otse ELi toimimise lepingu artikli 107 alusel ja muude riigiabi valdkonnas vastu võetud teisese õiguse aktide alusel ([64]). Itaalia ametiasutused on maininud II maailmasõja pommitamisi, maavärinaid, abisaava piirkonna majanduse arendamist ning sadama infrastruktuuri ajakohastamist ja arendamist.

(181) Kohtupraktika kohaselt on liikmesriigi ülesanne näidata, et riikliku meetmega seotud asjaolud erinevad asjaomastes suunistes kirjeldatud asjaoludest ning et seetõttu peaks komisjon hindama meedet vahetult ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 alusel ([65]). Seoses sellega, et Itaalia ametiasutused väidavad, nagu oleks II maailmasõja aegsed pommitamised ja maavärinad põhjus, miks kalduda kõrvale eespool nimetatud suunistest, on komisjon juba põhjenduses 175 selgitanud, miks ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 2 punkti b tingimused ei ole asjaomaste meetmete puhul nagunii täidetud. Seoses väitega, mille kohaselt on sadama infrastruktuuri ajakohastamine ja arendamine põhjus, miks kohaldada aluslepingut meetmete hindamisel vahetult, on komisjon juba põhjenduses 174 selgitanud, et kuivdokid ei ole transpordi infrastruktuur ning sellepärast ei saa neid hinnata vahetult ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel. Lõpetuseks, seoses Itaalia ametiasutuste väitega majanduse arendamise kohta abisaavas piirkonnas märgib komisjon, et sellist abi ei hinnataks meetmete võtmise ajal kohaldatud regionaalabi suuniste alusel, sest laevaehitussektorile antavat abi käsitlesid sektorispetsiifilised eeskirjad, nagu on öeldud põhjenduses 176, ning seda asjaolu kinnitasid sõnaselgelt kõik abi andmise ajal kohaldatavad regionaalabi suunised ([66]). Tundub loogiline, et laevaehitusvaradega seotud abi hinnatakse pigem laevaehitust käsitlevate sektorispetsiifiliste eeskirjade alusel, mitte aga üldisemate regionaalabi suuniste alusel, sest vaid sektorispetsiifilistes suunistes on võimalik arvesse võtta sektorile omaseid tunnuseid ja seega käsitleda parimal võimalikul viisil abiga saavutada soovitud ühist eesmärki.

5.3.1. *Napoli sadamavaldajale antud abi kokkusobivuse hindamine*

(182) Üks tingimus, mis tuleb täita selleks, et abi võiks pidada siseturuga kokkusobivaks 2011. aasta raamistiku alusel, on see, et abi peab olema antud tõelisele ja nõuetekohaselt määratletud üldist majandushuvi pakkuvale teenusele, nagu on osutatud ELi toimimise lepingu artikli 106 lõikes 2. Peale selle tuleks üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine teha ülesandeks aktiga, milles on täpsustatud avaliku teenindamise kohustused ja hüvitise arvutamise meetodid ning hüvitise suurus ei tohi ületada seda, mis on vajalik avaliku teenindamise kohustuste täitmise netokulude katmiseks, võttes arvesse mõistlikku kasumit.

(183) Punktis 5.1.4 esitatud väidetest ilmneb, et komisjon leiab, et Itaalia ametiasutused tegid ilmse hindamisvea Napoli sadamavaldajale kehtestatud avaliku teenindamise kohustuse määratlemisel. Peale selle ei anta asjaomaste aktidega mingit aimu sellest, kui suurt hüvitist Napoli sadamavaldajale kuivdokkide haldamise eest makstakse või kuidas seda hüvitist tuleks arvutada, ning seega ei võimalda asjaomased aktid teha järeldusi selle kohta, kas mis tahes

([64]) Siinkohal osutavad Itaalia ametiasutused teatisele nr 2003/C 317/06 (ELT C 317, 30.12.2003, lk 11) ja eelkõige punktile 12, milles on sätestatud, et laevaehitusele võib abi anda kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 107 ja 108 ning kõigi nende artiklite põhjal võetud õigusaktide ja meetmetega.

([65]) Otsus kohtuasjas C-431/14 P: Kreeka *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:2016:145, punktid 70–72).

([66]) Vt regionaalabi suunised aastateks 2007–2013 (ELT C 54, 4.3.2006, lk 13), punkt 8 (ja joonealune märkus nr 9): „[…] kehtivad mõnede teiste sektorite [transport ja laevaehitus] kohta ka erieeskirjad, mis võtavad arvesse asjaomase sektori konkreetset olukorda ning mille puhul võidakse käesolevate suuniste suhtes teha täielikke või osalisi erandeid"; vt piirkondliku abi andmise juhend (2000–2006) (ELT C 74, 10.3.1998, lk 9), punkt 2: „Lisaks sellele reguleeritakse teatavaid käesoleva juhendiga hõlmatud sektoreid ka neid sektoreid käsitlevate erieeskirjadega".

antud hüvitis piirdub sellega, mis on vajalik väidetava avaliku teenindamise kohustuse täitmisel kantud asjaomaste kulude katmiseks. Lisaks, nagu selgitatud põhjenduses 167, ei ole sõnaselgelt määratletud Napoli sadamavaldaja väidetavate avaliku teenindamise kohustuste laadi, kestust ega ulatust.

(184) Sellepärast leiab komisjon, et meetmed ei ole kooskõlas kõigi siseturuga kokkusobivuse tingimustega ning seega ei saa neid meetmeid tunnistada Napoli sadamavaldaja abiga seoses kokkusobivaks siseturuga 2011. aasta raamistiku alusel.

(185) Komisjon hindas ka seda, kas meetmed võiks tunnistada siseturuga kokkusobivaks kohaldatavate laevaehituseeskirjade alusel.

(186) Komisjon märgib, et võttes arvesse abi andmise akte (vt põhjendused 25 ja 179), on erinevate abimeetmete suhtes kohaldatavad õiguslikud alused määrus (EÜ) nr 1540/98 ja laevaehitusele antavat riigiabi käsitlev raamistik, millele on viidatud põhjenduse 179 punktides i ja ii ([67]). Komisjon on allpool tõendanud, kas siseturuga kokkusobivust käsitleva mõlema loetletud õigusliku aluse tingimused on täidetud.

(187) Selleks et investeering oleks laevaehituseeskirjade kohaselt abikõlblik, tuleb abi anda investeeringuteks, mis on mõeldud olemasolevate laevatehaste renoveerimiseks või ajakohastamiseks, abi ei tohi olla seotud asjaomas(t)e tehas(t)e finantsrestruktureerimisega ja abi eesmärk peab olema parandada olemasolevate rajatiste tootlikkust (abi alt arvatakse välja amortiseerunud varade väljavahetamine) ([68]).

(188) Itaalia ametiasutused väitsid (vt põhjendus 86), et väidetava abi eesmärk ei ole aidata suurendada laevatehase olemasolevate rajatiste tootlikkust, vaid pigem spetsiifiliselt hooldada sadama infrastruktuuri teatavaid osi, mis kuuluvad Itaalia riigi ainuomandisse, ning ennetada nende vananemist. Seega ei ole investeeringud abikõlblikud laevaehituseeskirjade alusel.

(189) Peale selle ei ole Itaalia ametiasutused tõendanud, et abil on ergutav mõju, st et abitaotlus on esitatud enne tööde algust või et abi puhul piirduti abikõlblike kulutuste toetamisega, nagu on määratletud kohaldatavates regionaalabi suunistes (vt põhjendus 89).

(190) Sellele projektile juba antud riiklik rahastamine (44 138 854,50 eurot, nimelt 76,42 % kõigist investeerimiskuludest) on suurem maksimaalsest abi osakaalust, mis on laevaehitusrajatistega seotud ja investeeringuteks ettenähtud regionaalabi puhul lubatud kõigi kolme järjestikuse laevaehitusraamistiku alusel (mis jäi 12,5 % ja 22,5 % vahele kõigist investeerimiskuludest olenevalt asjaomase piirkonna regionaalabi staatusest).

(191) Pidades silmas asjaolu, et eespool nimetatud siseturuga kokkusobivust käsitlevad tingimused ei ole täidetud, järeldab komisjon, et Napoli sadamavaldaja heaks võetud abimeetmed ei ole kokkusobivad siseturuga.

5.3.2. *Äriühingule CAMED antud abi kokkusobivuse hindamine*

(192) Nagu näidatud punktis 5.2.3, tegid Itaalia ametiasutused ilmse hindamisvea, kui liigitasid äriühingule CAMED ülesandeks tehtud laevaremonditeenuste osutamise avaliku teenindamise kohustuseks. Peale selle ei anta asjaomaste aktidega mingit aimu sellest, kui suurt hüvitist äriühingule CAMED makstakse kuivdokkidele vaba juurdepääsu tagamise kohustuse täitmise eest või kuidas seda hüvitist tuleks arvutada, ning seega ei võimalda asjaomased aktid teha järeldusi selle kohta, kas mis tahes antud hüvitis piirdub sellega, mis on vajalik avaliku teenindamise kohustuse täitmisel kantud asjaomaste kulude katmiseks. Komisjon märgib, et võttes arvesse, et sekkumiste rahastamine (44 138 854,50 eurot Itaalia riigi poolt ja 13 621 000 eurot Napoli sadamavaldaja omavahenditest) on toimunud hüvitise maksmisena äriühingule CAMED talle pandud kohustuse – võimaldada kuivdokkidele vaba juurdepääs – täitmise eest, siis ei ole võimalik välistada liigset hüvitamist (vt põhjendus 169). Lisaks, nagu selgitatud põhjenduses 162, ei ole sõnaselgelt määratletud väidetavate avaliku teenindamise kohustuste laadi ja ulatust.

(193) Sellepärast järeldab komisjon, et meetmeid ei saa seoses väidetava abiga äriühingule CAMED tunnistada siseturuga kokkusobivaks 2011. aasta raamistiku alusel.

([67]) Vt i) määrus (EÜ) nr 1540/98, mis jõustus 1. jaanuaril 1999 ja kehtis kuni 31. detsembrini 2003; ii) laevaehitusele antavat riigiabi käsitlev 2004. aasta raamistik, mida algul kohaldati 1. jaanuarist 2004 kuni 31. detsembrini 2006 ja mida hiljem pikendati kahel korral: kuni 31. detsembrini 2008 ja 31. detsembrini 2011.

([68]) Vt määruse (EÜ) nr 1540/98 artikkel 7; laevaehitusele antavat riigiabi käsitleva 2003. aasta raamistiku punkt 26; laevaehitusele antavat riigiabi käsitleva 2011. aasta raamistiku põhjendus 13; vt ka komisjoni otsus riigiabi C21/2006 (ex N 635/2005) kohta, mida Slovaki Vabariik kavatseb anda laevatehasele Slovenské lodenice Komárno (2007/529/EÜ).

(194) Seoses äriühingule CAMED antud abi kokkusobivusega laevaehituseeskirjade alusel märgib komisjon, et äriühing CAMED – kui abi saanud rajatiste haldaja ja käitaja – sai tegevusabi (vähendatud kontsessioonitasude kujul), mille eesmärk oli vähendada kulusid, mida äriühing CAMED oleks pidanud kandma. Iga meetme võimaldamise ajal kohaldatud laevaehitussektori riigiabieeskirjades (vt põhjendus 179) ei ole ette nähtud tegevusabi laevaehitusrajatiste haldajatele või kasutajatele. Sellepärast järeldab komisjon, et äriühingule CAMED antud abi ei saa tunnistada siseturuga kokkusobivaks abiks.

6. JÄRELDUSED ABI OLEMASOLU JA SISETURUGA KOKKUSOBIVUSE KOHTA

(195) Komisjon leiab, et Itaalia on ebaseaduslikult andnud investeeringuteks ettenähtud abi Napoli sadamavaldajale, rikkudes ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3.

(196) Komisjon leiab ka, et Itaalia on ebaseaduslikult andnud tegevusabi äriühingule CAMED, rikkudes ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3.

(197) Kuna ei ole võimalik kindlaks teha ühtegi alust, mille põhjal saaks pidada meetmeid siseturuga kokkusobivaks, tuleb neid pidada siseturuga kokkusobimatuks.

7. SISSENÕUDMINE

7.1. Aegumistähtaeg

(198) Komisjon märgib, et Itaalia ametiasutuste sõnul ei saa hindamisel olevat riigi toetust sisse nõuda, sest menetlusmääruse artikliga 17 kehtestatud aegumistähtajad on möödunud.

(199) Artikli 17 lõikes 1 on sätestatud, et komisjonil on õigus abi tagasi nõuda kümne aasta jooksul. Samas artikli 17 lõikes 2 on sätestatud: „Tähtaja kulg algab päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi kas individuaalse abina või abikava raames. Igasugune komisjonipoolne või komisjoni nõudmise peale liikmesriigipoolne ebaseadusliku abiga seotud tegevus katkestab nimetatud tähtaja kulgemise. Katkenud aegumistähtaja kulg algab iga kord uuesti. Tähtaja kulg peatub ajaks, mil komisjoni otsus on arutusel Euroopa Liidu Kohtus."

(200) Komisjon on seisukohal, et Itaalia ametiasutuste väidetega ei saa nõustuda. Komisjoni tegevus, kui ta saatis 2006. aasta märtsis teabenõude, 2013. ja 2014. aastal kaks esialgset hinnangut sisaldavat kirja ning Itaalia ametiasutustele saadetud lisateabe nõuded (vt põhjendused 3, 5 ja 6), katkestas aegumistähtaja kulgemise ning sellepärast ei ole kümneaastane aegumistähtaeg möödunud.

7.2. Õiguspärased ootused ja õiguskindlus

(201) Menetlusmääruse artikli 16 lõike 1 kohaselt tuleb tagasi saada mis tahes abi, mis leitakse olevat siseturuga kokkusobimatu.

(202) Artikli 16 lõikes 1 on siiski ka sätestatud, et „[k]omisjon ei nõua abi tagastamist, kui see on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega". Sellega seoses sedastas Euroopa Kohus, et komisjon peab omal algatusel kaaluma erandlikke asjaolusid, mis annavad alust jätta kooskõlas artikli 16 lõikega 1 tagasi nõudmata ebaseaduslikult antud abi, kui selline tagasinõudmine on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega ([69]).

(203) Komisjon märgib, et Itaalia ametiasutused ja äriühing CAMED esitasid oma märkustes menetluse algatamise otsuse kohta väite, et komisjoni otsus on ebaseaduslik ja kujutab endast selliste üldpõhimõtete rikkumist, nagu on hea valitsemistava, õiguskindlus ja õiguspärased ootused (vt põhjendused 52–54 ja 91).

([69]) Otsus kohtuasjas 223/85: RSV *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1987:502).

(204) Euroopa Kohtu praktika kohaselt eeldab õigus tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele seda, et liidu pädevad asutused on andnud asjaomasele isikule volitatud ja usaldusväärsetest allikatest pärit täpseid, tingimusteta ja kooskõlalisi kinnitusi ([70]). Need kinnitused võivad kohtupraktika kohaselt olla kas sõnaselged (nt otsene teave liikmesriigile teatava meetme kehtivuse kohta) ([71]) või kaudsed (nt põhjendamatu viivitamine menetlusega, samalaadsete kavade heakskiitmine minevikus) ([72]). Õiguspärast ootust, et antud abi on seaduslik, ei saa – kui erakorralised asjaolud kõrvale jätta – tekkida, välja arvatud juhul, kui abi on antud kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 108 teavitamisnõuetega ([73]).

(205) Komisjon leiab, et kõnealuse juhtumi puhul ei ole õiguspäraste ootuste põhimõtet rikutud. Nagu selgitatud põhjendustes 147–150, siis Itaalia ametiasutused tõepoolest ei teavitanud komisjoni abist. Peale selle ei ole komisjon andnud mis tahes täpseid, tingimusteta ja kooskõlalisi kinnitusi selle kohta, et meetmete puhul ei ole tegemist abiga või et nende puhul on tegemist siseturuga kokkusobiva abiga ([74]).

(206) Õiguskindluse aluspõhimõtte – mida hõlmab ka menetlusmääruse artikkel 16 – eesmärk on tagada liidu õigusega reguleeritud õiguslike olukordade ja suhete ettenähtavus ning seega takistatakse selle aluspõhimõttega komisjonil lõputult viivitada oma volituste kasutamisega ([75]).

(207) Kõnealuse juhtumi äärmiselt spetsiifilisi asjaolusid arvesse võttes on komisjon seisukohal, et Itaalia ametiasutuste suhtes ei ole nõuetekohaselt kohaldatud õiguskindluse põhimõtet.

(208) Komisjon leiab, et on olemas tõendid, mis annavad alust arvata, et i) komisjon viivitas oma volituste kasutamisel, kui ta uuris asjaomaseid meetmeid, ning et ii) kaudsed märgid, mida komisjon andis Itaalia ametiasutustele enne toimiku taasavamist 2013. aastal, võisid jätta neile ekslikult mulje, et need meetmed on seaduspärased ([76]).

(209) Esiteks viivitas komisjon oma volituste rakendamisel, kui ta uuris asjaomaseid meetmeid: komisjon saatis 2006. aasta märtsis teabenõude, millele Itaalia ametiasutused vastasid 3. aprillil 2006, esitades põhjaliku teabe, mille alusel oleks komisjon pidanud järeldama, et kontrollitavad meetmed kujutavad endast tegelikult riigi toetust. Sellest olenemata ei astunud komisjon selle kirja alusel mingeid samme ja toimik suleti. Toimik avati taas alles seitse aastat hiljem, kui 2013. aasta veebruaris esitati ametlik kaebus. Menetluse algatamise otsus tehti lõpuks 2016. aasta juunis.

(210) Teiseks, kaudsed märgid, mis komisjon enne toimiku taasavamist 2013. aastal Itaalia ametiasutustele andis, võisid jätta neile ametiasutustele mulje, et meetmed on seaduslikud. Itaalia ametiasutused väitsid oma 3. aprilli 2006. aasta kirjas, et asjaomased kuivdokid on avalik infrastruktuur ja seega ei kohaldata nende suhtes laevaehitus-suuniseid. Kuid Itaalia ametiasutuste poolt komisjonile esitatud teabe põhjal oleks komisjon pidanud järeldama, et kontrollitavad meetmed kujutasid endast tegelikult riigi toetust laevaehitus- ja laevaremondirajatistele, mis omakorda oli riigiabi, millest oleks pidanud komisjoni teavitama. Seega, isegi kui komisjon sai teada abi saanud investeerimisprojekti laadist, ei võtnud ta mingeid lisameetmeid ega uurinud juhtumit põhjalikumalt ajavahemikul 2006–2013, andes nii Itaalia ametiasutustele kaudse signaali, et nad tegid õigesti, kui liigitasid kuivdokid sadama infrastruktuuriks.

(211) Seitse aastat, mis jäi Itaalia ametiasutuste poolt komisjoni kirjale esitatud vastuse ja komisjoni poolt Itaalia ametiasutustele saadetud lisateabe nõude vahele, võisid lasta – kõnealuse juhtumi puhul – Itaalia ametiasutustel eeldada, et komisjoni vaikimise tõttu oli komisjon vaikimisi heaks kiitnud Itaalia ametiasutuste algse seisukoha, mille kohaselt meetmete suhtes ei kohaldata riigiabi käsitlevat kontrolli ja seega puudus vajadus teavitada. Kuigi vastab tõele, et põhimõtteliselt ei saa komisjoni mittereageerimine liikmesriigi kirjale iseenesest kujutada õiguskindluse põhimõtte rikkumist, on siiski selge, et kõnealune juhtum ei hõlma pelgalt tegevusetust komisjoni

([70]) Otsus kohtuasjas C-537/08 P: Kahla Thüringen Porzellan (ECLI:EU:C:2010:769, punkt 63 ja selles viidatud kohtupraktika).
([71]) Otsus kohtuasjas 267/85: Van den Bergh en Jurgens *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1987:121, punkt 44).
([72]) Otsus kohtuasjas 223/85: RSV *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1987:502).
([73]) Otsus liidetud kohtuasjades C-630/11 P–C-633/11 P: HGA Srl jt (ECLI:EU:C:2013:387, punkt 134).
([74]) Õiguspäraste ootuste põhimõtte mõistega seoses vt Euroopa Kohtu otsused kohtuasjades 265/85: Van den Bergh en Jurgens *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1987:121, punkt 44) ja C-152/88: Sofrimport *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:1990:259, punkt 26); Esimese Astme Kohtu otsused kohtuasjades T-290/97: Mehibas Dordtselaan *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2000:8, punkt 59) ja T-223/00: Kyowa Hakko Kogyo *vs.* komisjon (ECLI:EU:T:2003:194, punkt 51); ebaseaduslikult rakendatud abi saajate õiguspäraste ootuste puudumisega seoses vt Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades C-183/02 P ja C-187/02 P: Demesa ja Territorio Histórico de Álava *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:2004:701, punktid 44 ja 45 ning neis osutatud kohtupraktika).
([75]) Vt Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon (ECLI:EU:C:2002:524, punkt 140).
([76]) Vt komisjoni 20. detsembri 2006. aasta otsus 2007/256/EÜ abikava kohta, mida Prantsusmaa on rakendanud Prantsusmaa üldise maksuseadustiku (*code général des impôts*) artikli 39 CA alusel – riigiabi C46/2004 (ex NN65/2004) (ELT L 112, 30.4.2007, lk 41), ja otsus kohtuasjas C-408/04 P: komisjon *vs.* Salzgitter (ECLI:EU:C:2008:236, punkt 106).

poolt, vaid ka kaudseid märke komisjoni talitustelt Itaalia ametiasutustele, mille tulemusel tekkis erandlik asjaolude kooslus. Seetõttu võis i) seitsmeaastane viivitus komisjoni algses otsustusprotsessis (jäeti reageerimata Itaalia ametiasutuste algsele 3. aprilli 2006. aasta kirjale) koos ii) komisjoni tegevusetusega – mida kõnealuses juhtumis konkreetseid asjaolusid arvestades võidi tõlgendada kui vaikivat heakskiitu Itaalia ametiasutuste seisukohale seoses õigusraamistiku määratlemise ja tõlgendamisega meetmete hindamiseks – jätta võimaluse pidada meetmeid seaduslikuks ning takistada Itaalia ametiasutustel astumast samme selleks, et viia asjaomased meetmed õigel ajal kooskõlla riigiabi eeskirjadega.

(212) Kõnealuse juhtumi konkreetsete asjaolude ja eespool kirjeldatud elementide alusel ning selleks, et tagada liidu õigusega reguleeritud õiguslike olukordade ja suhete ettenähtavus, järeldab komisjon seega, et kõnealuse juhtumi konkreetseid asjaolusid silmas pidades ei pea Itaalia tagasi nõudma ühtegi siseturuga kokkusobimatut punktis 5 osutatud ja Napoli sadamavaldajale või äriühingule CAMED antud abi, mis anti enne seda, kui komisjon saatis Itaalia ametiasutustele teabenõude 28. veebruaril 2013. aastal, millega kõnealune juhtum taasavati.

(213) Abi, mis anti pärast 28. veebruari 2013 ja mis on siseturuga kokkusobimatu, tuleb abisaajatelt tagasi nõuda. Komisjon leiab tõepoolest, et pärast seda, kui 28. veebruaril 2013 saadeti üksikasjalik teabenõue, olid Itaalia ametiasutused täiel määral teadlikud komisjoni kahtlustest seoses abi seaduslikkusega ja siseturuga kokkusobivusega.

(214) Kuid nagu põhjenduses 178 märgitud, leiab komisjon, et kõik asjaomased meetmed võimaldati Napoli sadamavaldajale enne 28. veebruari 2013, st enne seda, kui komisjon saatis Itaalia ametiasutustele teabenõude 2013. aasta ametliku kaebuse järel. Ka äriühingule CAMED võimaldati kõik asjaomased meetmed enne 28. veebruari 2013, sest ta sai seadusliku õiguse abi saamiseks 2004. aasta kontsessioonilepinguga. Seega ei võimaldatud ühtegi kõnealuse juhtumi objektiks olevat abimeedet pärast 28. veebruari 2013.

7.3. **Napoli sadamavaldajalt ja äriühingult CAMED tagasinõutav abi**

(215) Pidades silmas põhjendustes 207–211 selgitatud kõnealuse juhtumi konkreetseid asjaolusid ja põhjenduses 214 esitatud järeldust, ei pea Itaalia tagasi nõudma ühtegi Napoli sadamavaldajale ega äriühingule CAMED antud abisummat. Samadel põhjustel ei takista käesolev otsus tulevaste konkreetsete abisummade maksmist, mis on juba Napoli sadamavaldajale (ministri 27. oktoobri 1999. aasta määrusega, mis võeti vastu seaduse nr 413/1998 üldises raamistikus ja mida tuleb tõlgendada koostoimes ministri 2. mai 2001. aasta määrusega) ja äriühingule CAMED (2004. aasta kontsessioonilepinguga) enne 28. veebruari 2013 ette nähtud.

(216) Kuid kui Itaalia ametiasutused peaksid kaaluma muude abimeetmete võimaldamist Napoli sadamale, on nad loomulikult ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 3 alusel kohustatud teavitama sellistest meetmetest komisjoni, et komisjon saaks hinnata nende meetmete kokkusobivust siseturuga (välja arvatud muidugi juhul, kui nende meetmete suhtes kohaldatakse grupierandit).

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Riigiabi, mille Itaalia andis investeeringuteks ettenähtud abi kujul Napoli sadamavaldajale kooskõlas ministri 27. oktoobri 1999. aasta määrusega, mis võeti vastu seaduse nr 413/1998 üldises raamistikus ja mida tuleb tõlgendada koostoimes ministri 2. mai 2001. aasta määrusega, ning mille Itaalia nägi ebaseaduslikult ette Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3 rikkudes, on siseturuga kokkusobimatu.

2. Riigiabi põhjendamatult väikeste kontsessioonitasude kujul Napoli sadamavaldajalt äriühingule CAMED, mille Itaalia nägi ebaseaduslikult ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3 rikkudes ette 2004. aasta kontsessioonilepinguga, mille äriühing CAMED ja Napoli sadamavaldaja allkirjastasid 29. juulil 2004, on siseturuga kokkusobimatu.

Artikkel 2

Itaalia ei pea tagasi nõudma artiklis 1 osutatud abi.

Artikkel 3

Käesolev otsus on adresseeritud Itaalia Vabariigile.

Brüssel, 20. september 2018

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Margrethe VESTAGER